

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка
Факультет іноземної та слов'янської філології
Кафедра англійської філології та лінгводидактики

Сасіна Юлія Олександрівна

**ВЕРБАЛЬНА ТА НЕВЕРБАЛЬНА РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ЕМОЦІЙНИХ
СТАНІВ ОСОБИСТОСТІ У РОМАНІ ДЖОДЖО МОЙЄС «ДО ЗУСТРІЧІ
З ТОБОЮ»**

Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка
Спеціальність 014 Середня освіта. Мова і література (англійська)
Спеціалізація 014.021 Англійська мова і література
Освітня програма Середня освіта (Англійська мова і література)

Кваліфікаційна робота
на здобуття освітнього ступеня магістра

Науковий керівник:

_____ В.В. Козлова

кандидат філологічних наук, доцент

«_____» _____ 20__ року

Виконавець:

_____ Ю.О. Сасіна

«_____» _____ 20__ року

Суми – 2021

Зміст

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1	7
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВЕРБАЛЬНОЇ ТА НЕВЕРБАЛЬНОЇ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ ЕМОЦІЙНИХ СТАНІВ ОСОБИСТОСТІ У РОМАНІ ДЖОДЖО МОЙЄС «ДО ЗУСТРІЧІ З ТОБОЮ»	7
1.1. Емотивність як об'єкт сучасних лінгвістичних досліджень	7
1.2. Вербальні засоби вираження емоцій	11
1.3. Невербальні засоби вираження емоцій	13
1.4. Жанрові особливості роману Джоджо Моєс «До зустрічі з тобою»	16
1.5. Емоційний стан особистості як психологічний феномен	18
Висновки до розділу 1	22
РОЗДІЛ 2	27
ОСОБЛИВОСТІ ВЕРБАЛЬНОЇ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ ЕМОЦІЙНИХ СТАНІВ ОСОБИСТОСТІ У РОМАНІ ДЖОДЖО МОЙЄС «ДО ЗУСТРІЧІ З ТОБОЮ»	27
2.1. Класифікація емоційних станів особистості у романі Джоджо Мойєс «До зустрічі з тобою»	27
2.2. Вербальні засоби репрезентації позитивних емоційних станів особистості у романі Джоджо Моєс «До зустрічі з тобою»	32
2.3 Вербальні засоби репрезентації негативних емоційних станів особистості у романі Джоджо Мойєс «До зустрічі з тобою»	35
Висновки до розділу 2	40
РОЗДІЛ 3	44
ОСОБЛИВОСТІ НЕВЕРБАЛЬНОЇ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ ЕМОЦІЙНИХ СТАНІВ ОСОБИСТОСТІ У РОМАНІ ДЖОДЖО МОЙЄС «ДО ЗУСТРІЧІ З ТОБОЮ»	44
1.1 Невербальні засоби репрезентації позитивних емоційних станів особистості у романі Джоджо Мойєс «До зустрічі з тобою»	44
3.2 Невербальні засоби репрезентації негативних емоційних станів особистості у романі Джоджо Мойєс «До зустрічі з тобою»	45
Висновки до розділу 3	49

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	52
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ.....	56
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ	61
МЕТОДИЧНИЙ ДОДАТОК	62
SUMMARY	

ВСТУП

Невід'ємним компонентом комунікації є мова, оскільки вона виступає засобом передачі певної інформації. Спілкування для людей може бути вербальне і невербальне. Щодня людина розмовляє з багатьма іншими, використовуючи для цього обидва варіанти. За допомогою слів кожен може запитати будь-що, висловити свою думку, домовитися, посперечатися і т.д. Мова допомагає людині поділитись знаннями, завести знайомства, налагодити контакти тощо. Але це супроводжується невербальним спілкуванням, якому, на думку багатьох психологів, необхідно приділити особливу увагу. До цього варіанта спілкування належать: поза, міміка, інтонація, жести, погляд тощо.

Протиставлення невербальної комунікації вербальній впливає з їх структурної різниці у плані передачі емоцій. Якщо в письмовій мові існує один канал інформації, тобто сам текст, то в усному мовленні є два канали: інформація, яка безпосередньо міститься у сказаних словах та інформація, яку слухач отримує крім слів, яка супроводжує мовлення та тією чи іншою мірою пов'язана зі словами.

Дослідження міждисциплінарного характеру зараз перебувають у піку популярності, що зумовлює **актуальність** дослідження.

Об'єкт дослідження – вираження емоційних станів особистості у романі Джоджо Мойєс «До зустрічі з тобою».

Предмет дослідження – особливості вербальної та невербальної репрезентації позитивних та негативних емоційних станів особистості у романі Джоджо Мойєс «До зустрічі з тобою».

Мета роботи: встановити та схарактеризувати систему вербальних і невербальних засобів вираження емоційних станів особистості у романі Джоджо Мойєс «До зустрічі з тобою».

Для досягнення поставленої мети було сформульовано такі **завдання**:

1. Обґрунтувати теоретичні засади дослідження вербальних і невербальних засобів вираження емоційних станів особистості у романі Джоджо Мойєс «До зустрічі з тобою».

2. Класифікувати емоційні стани особистості у романі Джорджо Мойєс «До зустрічі з тобою».
3. Виявити та схарактеризувати систему вербальних засобів репрезентації позитивних та негативних емоційних станів особистості у романі Джорджо Мойєс «До зустрічі з тобою»
4. Виявити та схарактеризувати систему невербальних засобів репрезентації позитивних та негативних емоційних станів особистості у романі Джорджо Мойєс «До зустрічі з тобою»

Методи дослідження зумовлені метою та завданнями; у роботі використовується метод *інтерпретаційно-текстового аналізу*, який дає змогу виділити потрібні фрагменти ситуацій спілкування персонажів; *контекстуально-інтерпретаційний метод*, який полягає у визначенні виняткового значення словосполучень чи слів на позначення емоцій та емоційних станів; *метод синтаксичного аналізу* дозволив визначити особливості репрезентації емотивності на синтаксичному рівні; *метод лексико-семантичного аналізу* дозволив виявити особливості вербальної репрезентації емоційних станів; *метод системно-функціонального аналізу*, що мав змогу забезпечити дослідження особливостей функціонування невербальних комунікативних засобів, також були застосовані дослідницькі прийоми *лінгвістичного спостереження, класифікації та систематизації даних*.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що у ньому комплексно аналізується вербальна та невербальна репрезентація емоційних станів на основі матеріалів роману Джорджо Мойєс.

Теоретична значущість магістерської роботи полягає у тому, що розширюються та поглиблюються наукові знання про семантичні та прагматичні особливості вербальних та невербальних засобів репрезентації емоційних станів персонажів у сучасному англomовному романі.

Практична цінність магістерської роботи полягає в її можливості застосування результатів та положень у навчальних курсах з лексикології,

теоретичної граматики, прагмалінгвістики. Впорядкований емпіричний матеріал, позначений у роботі може бути використаний для подальших досліджень особливостей репрезентації емотивності в англомовному дискурсі.

Апробація результатів дослідження.

Основні положення роботи пройшли апробацію на науковій конференції:

Сасіна Ю.О. Емотивність як об'єкт сучасних лінгвістичних досліджень. V Всеукраїнській науковій інтернет конференції «Діалог мов і культур у сучасному освітньому процесі» 12 листопада 2021 р., м. Суми.

Результати дослідження представлені в публікаціях:

Сасіна Ю.О. Вербальні засоби репрезентації позитивних емоційних станів особистості у романі Джорджо Мойєс «До зустрічі з тобою» Збірник статей студентів. Актуальні питання філології та методології., м. Суми.

Логіка дослідження зумовила **структуру** магістерської роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальному висновку, списку використаної літератури та списку джерел ілюстративного матеріалу.

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми роботи, визначено об'єкт і предмет дослідження, сформульовано його мету та завдання, схарактеризовано джерела добору ілюстративного матеріалу та дослідницькі методи, наукову новизну, розкрито теоретичну значущість та практичну цінність роботи.

У **першому розділі** розглянуто емотивність як об'єкт сучасних лінгвістичних досліджень, проаналізовано вербальні та невербальні засоби вираження емоцій також вивчено жанрові особливості роману Джорджо Мойєс та розглянуто емоційний стан особистості, як психологічний феномен.

У **другому розділі** схарактеризовано вербальну репрезентацію позитивних та негативних емоційних станів вираження емоцій за допомогою лексичних, граматичних та синтаксичних засобів.

У **третьому розділі** схарактеризовано особливості невербальних засобів репрезентації негативних та позитивних емоційних станів.

У **висновках** коротко викладено основні результати дослідження.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВЕРБАЛЬНОЇ ТА НЕВЕРБАЛЬНОЇ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ ЕМОЦІЙНИХ СТАНІВ ОСОБИСТОСТІ У РОМАНІ ДЖОДЖО МОЙЄС «ДО ЗУСТРІЧІ З ТОБОЮ»

1.1. Емотивність як об'єкт сучасних лінгвістичних досліджень

У закордонній лінгвістиці на початку восьмидесятих років немало увагу до емоційних аспектів мови почали приділяти А. Вежицкая [10] та В. Волек [32]. В результаті все зростаючого інтересу вчених різних галузей науки, в тому числі і мовознавства, до емоцій в 1985 році був утворений Міжнародний центр з досліджень усіх можливих емоцій. Випущено велику кількість спеціалізованих словників емоційної, в тому числі і нецензурної лексики; громадські тлумачні словники легко охоплюють в собі інвективи, також і гранично нестандартні.

Говорячи про етичні норми вираження емоцій у різних мовних культурах, В. Едмонсон справедливо зауважує, що вони стосуються не стільки того, як їх висловлювати, скільки того, в яких умовах це засіб дозволено [7]. Таким чином, вперше піднімається проблема дискурсивної емоцій.

Вчені починають усвідомлювати, що існує принаймні дві системи семіотичності емоцій - Verbal Language і Body Language, які перебувають в нестійкій співзалежності. У суспільних рисах вже виявлено, що саме первинна система семіотичності перевершує вторинну (вербальну) по прямоті, надійності, стрімкості, ступеню щирості та атрибута вираження емоцій в комунікації, а ще стосовно адекватності їх декодування реципієнтом.

Багато сторін людського життя просто не можна передати словами: мова є біднішою за дійсність. Емоції зроду не виявляються в чистому вигляді, отже їх вербальне ототожнення постійно є суб'єктивне. Тим більше, що будь-яка одна й та сама емоція випромінюється різноманітними мовними засобами по-різному, залежно від безлічі чинників, навіть немовними засобами, такими як, фон спілкування. Емоції є когнітивні та ситуативні, тому сам вибір мовних засобів їх прояву - теж ситуативний (тобто дискурсивний) [54].

Одна з найважливіших сфер використання даних, отриманих емотіологією, виявилася лінгвокультурологія, в котрій застосовуються принципи про універсальність емоцій, їх інтегральному характері і національно-культурної специфіки вираження суб'єктивної сфери засобами різних мов.

Природно, що цей перелік основних напрямків і їх проблематики далеко не повний: це те, що давно «лежить на поверхні» емотіології і когнітології.

Дослідження емотивних компонентів одиниць мови почалося з вивчення емотивної семантики слова. Це пов'язано з тим, що слово - основна і в той же час найбільш семантично рухома одиниця, яка в повсякденній свідомості являє все поле мови. Основна теза, що мала місце в лінгвістиці 70-80х рр., про те, що назви емоцій не відносяться до емотивних засобів, так як у мові, нібито, немає вторинної знакової системи, яка б розкривала його смисли, пізніше розглядається з інших позицій. Імена емоцій, поряд з лексикою, яка описує і виражає емоційні стани, складають систему лексичних емотивних засобів, тому в поняття емотивності включається як емотивна лексика, так і лексика емоцій.

Емоційний стан та емоційне ставлення репрезентуються в мовленні несхожими засобами, як очевидною номінацією (*fear, love, anger*), так і практичним вираженням (інвективною лексикою, вигуками та інше), також описом (поза, рухи, особливості мови і голосу, особливості погляду). Стверджується, що існує безліч різноманітних засобів репрезентації емоційного стану та відносини в несхожих умовах комунікації та в залежності від намірів мовця.

Лінгвістика емоцій розвивається на основі психології та традиційного мовознавства. Тривалий час учені розходилися у вирішенні цього питання. Частина з них uważала, що домінантою в мові є когнітивна функція, і тому вони виключали вивчення емоційного компонента з досліджень про мову.

В сучасному світі лінгвістика емоцій існує, як сфера наукових інтересів відомих закордонних та вітчизняних лінгвістів, серед яких є : Е. С. Азнаурова, І. В. Арнольд, Н. П. Киселюк, О. О. Борисов, Н. Д. Арутюнова, О. Б. Галич, Н. І. Панасенко, В. І. Шаховський, Н. Diller та ін. Усі ці учені-лінгвісти в границях

системно-структурного мовознавства зуміли дати означення пріоритетному напрямку у розвитку антропоцентричної науки ХХ ст. [24, с. 5]. Як вважає С. Кербрат-Ореччіоні, місце емоцій є мінімальним в лінгвістиці, тому що питання прояву емоцій, як відмічала вчена, не є вирішальною в лінгвістиці. Мова виконує важливу роль передачі потрібної інформації, для раціонального аналізу отриманих даних та для їх трансляції подалі, проте усі процеси не можуть не бути супроводжувані почуттями, волями, переживаннями мовців, а тому не можуть не братись до уваги самою лінгвістикою.

В останнє десятиліття з боку лінгвістів спостерігається інтенсивна увага до емоційного стану індивідуума, мовна реалізація якого ще не є абсолютно досліджена як в теорії комунікації і в теорії тексту. Однак, нині в лінгвістиці в рамках своєрідної гуманістичної парадигми виникнув етимологічний напрямок, за допомогою якого можна активно розглядати проблеми емоцій у мові.

Особливим є закономірність союзу плідності та зусиль взаємовпливу різноманітних напрямів наукового знання. На цьому акцентував увагу Л. Блумфільд. Цей процес відбувався в момент, коли процес відокремлення наук про індивіда, до яких лінгвістика і відноситься, ще не призвів до нинішньої вузько дисциплінарної класифікації, а всі наукові висновки різнилися достатнім синкретизмом [39]. На думку В. І. Шаховського, лінгвістика емоцій своїм корінням сягає давньої суперечки об'єднань багатьох лінгвістів, про те, чи зобов'язана лінгвістика працювати над емоційними станами [12]. Довгий час учені розбігалися у своїх твердженнях та догадах. Деякі з цих науковців вважали, що центральною є когнітивна функція в мові, і того вони не включали вивчення емоційного стану з досліджень про мову. Інша група вчених, стверджували, що вияв емоцій є важливою функцією всієї мови. С. Kerbrat-Orecchioni припускає, що в сучасній лінгвістиці місце емоцій є мінімальним, бо проблематика прояву емоцій, не є основною, на її думку [34]. Дійсно, мова насамперед виконує роль передачі важливої та чіткої інформації, для раціонального аналізу отриманих даних і для трансляції між поколіннями, утім усі ці процеси є паралельними

відчуттям, переживанням, бажанням, отже лінгвістика не може все це враховувати.

Е. Сепіром стверджував, що створення переконання для мови має вагомішу мету, ніж прояв емоцій та волі [38]. З даними думками існує багато погоджень, тому що в людях все здійснюється на основі емоцій, у тому числі їх креативне мислення, поведінка, усі вербальні роздуми, у тому числі і емоційні.

Професор Дж. Ейчисон Оксфордського університету одного разу [35] довела, що більшість лінгвістів побоюються емоцій і тому майже не пишуть про це. Проте з тих під як почали створюватися силуети нової, гуманістичної лінгвістичної парадигми, з великим акцентом на автора, носія, і користувача мови, до його психології, вчені далі не могли обійти ділянку емоцій як один з основних людських факторів в мові.

Як вважав Ш. Баллі, на всіх рівнях мови існують емоційні стани (що підтверджується сучасною лінгвістикою емоції) [36]. Досить захопливим для нинішньої лінгвістики емоцій існує думка про те, що чим емоційніше завантажений знак, тим він є менш лінгвістичний. Також чим більше він стає лінгвістичним, тим більше він позбується емоційності. У емоційному різновиді контакту, в мовних актах емотивності емоційні стани виражають високі значення саме тому, що вони залишаються лінгвістичними. Наприклад такими можуть бути вигуки, емоційно підсилювальний говір, прислівники, прикметники, інвективи. Думка Ш. Баллі, що чим більш лінгвістичним є знак, тим більше емоційності він втрачає потребує експериментального екзамену, адже все залежить від емоційного стану комунікантів та від дискурсу. Також науковець мав на увазі індивідуальне та дискурсивне використання лінгвістичного мовного знаку. Однак ця антитеза лінгвістичності та емоційності мовних станів з позиції сьогоденної психолінгвістики виходить помилковим, тому що з її точки зору, семантика усіх слів є емоційно навантаженою. завжди Ф. Данеша стверджує, що аспект емоційності мови [37], в якому відкрито і обґрунтовано говорилося про тісний зв'язок когніції та емоції, була продемонстрована велика лінгвістична цінність досліджування цього напрямку мови.

Це все змушувало більшість закордонних та вітчизняних лінгвістів перенести питання комунікації емоцій і мовного вираження в осередок дослідницької тематики.

1.2. Вербальні засоби вираження емоцій

Змога транслювати почуття та емоції людини властива мові. Останніми роками з боку лінгвістів проявляється велика увага до емоційного стану людини, мовне виконання якого ще не є абсолютно дослідженою, як в теорії комунікації, так і в теорії тексту. Однак нині в лінгвістиці є насущним вивчення текстів, які відтворюють емоції, приміром тих мовних способів, за допомогою яких письменник висловлює своє ставлення до інших людей, передає свої емоції та почуття.

О. Є. Філімонова говорила, що емотивність - це така потенціальна категорія, яка спроможна показувати те чи інше емотивне значення на різних рівнях мовної системи, цебто у статусі різнорівневих одиниць. Приміром, емотивність використовує статус категоричності на різних рівнях мовної системи та в мовленні – фонологічному, граматичному, лексичному, на рівні тексту і речення [25, с. 134].

На фонологічному рівні вчені виражали припущення про зв'язок між входженням окремого звуку до складу слова та значенням даного слова. За їх переконанням, звук може викликати у свідомості мовців певне значення, тобто замінювати собою дію чи предмет, стаючи самим їхнім символом. [25] Оскільки факти істинного світу оцінюються тим, хто сприймає, то його оцінки перебираються і на звуки, що супроводжують ці явища. Таким чином з'являються символічні значення звуків загалом, які поширюються на звуки мовлення.

На морфологічному рівні емоції вміють передаватися за допомогою морфем. Такі суфікси, як *-y*, *-ster*, *-ling* посідають емотивне забарвлення. Наприклад, таке як, *mummy* «мати», *daddy* «татку», *weakling* «слабак»).

На синтаксичному рівні для прояву емоцій можуть вживатись окличні, вставні елементи, питальні. Чим вищий ступінь емоційного напруження, тим є

більший ступінь дезорганізації синтаксичної конструкції. Повтори, перерваність, незакінченість синтаксичних конструкцій є притаманними для високого застосування емоцій. Капіталізація та графічні засоби також можуть передавати емоції [27].

В. І. Шаховського уважав, що є 3 групи лексики для мовного прояву емоцій, це – лексика, що називає емоції; специфічна експресивна лексика; лексика, що виражає емоції [10].

Лексика, яка називає емоції, не буває емотивною [27]. Слова *fright, anger, surprise* поміщають тільки поняття про конкретну одну емоцію. На відміну від їх раптового проходу у мовлення, опис є свідомою демонстрацією емоційного стану засобами мови. Опису підлягає не емоція, як правило, в цілому, а її зовнішня виразність: міміка обличчя, пантоміміка, вираз очей, згин губ, тембр голосу, інтонація тощо. Лексичний опис емоційних кінем репродукує атмосферу емоційних переживань, викликаючи в реципієнта почуття, адекватні наміри самого автора.

Семантика лексики, яка подає емоції – виражає внутрішній емоційний стан людини, її свідомості та психіки. Серед емотивів характерне місце займають вигуки. Одиначні лінгвісти вважали, що вигуки не мають предметно-логічного значення взагалі, тобто не означають саме поняття. Емотиви виражають будь-яку емоцію, і поняття, пов'язане з нею. Вигуки у реченні виконують емотивну й комунікативну функції, які свідчать про їх вагому роль у мовленнєвому акті.

Емотивність специфічних експресивних лексичних одиниць – лайливих слів, жаргонізмів, вульгарних слів тощо – є основною складовою їхнього конотативного компонента як носія екстралінгвальної інформації. О. С. Ахманова характеризувала конотацію як набавний зміст слова або виразу, його побіжні семантичні або стилістичні забарвлення, які накладаються на його головне значення, виконують роль вираження різноманітних експресивних, оцінних та емотивних обертонів [28, с. 203].

На стилістичному рівні емоції передаються за допомогою метафор, порівнянь і епітетів. Метафора є один з основних засобів пізнання об'єктів

дійсності, їх ім'я, створення художніх образів і породження нових ролей. Метафора виконує номінативну, когнітивну та художню функції. Епітет – це образне означення, влучна характеристика особи, явища або предмета, яка підкреслює вагому ознаку, дає емоційну оцінку [30]. Порівняння – це засіб, який полягає в зіставленні одного предмета з іншим для того, щоб розкрити, яскравіше зображення його [30]. У результаті цього порівняння, зображуване ніби як конкретизується, тобто воно стає більше виразним та очевидним. Метафора, порівняння та епітети інтенсифікують емотивне навантаження повідомлення та є дієвими засобами впливу на читача.

Аналіз емотивних засобів на всіх рівнях мови: фонологічному (М. С. Трубецький), лексичному (А. Вежбицька, Н. А. Лук'янова, В. М. Телія, В. І. Шаховський та інші), морфологічному (Р. С. Сакієва) та синтаксичному (Ю. М. Малинович та інші) приводить науковців до моралі про те, що мова спроможна висловлювати соціальні та індивідуальні емоції, а також емоційні стани та реакції людини. Цю властивість мови, вслід за В. І. Шаховським, можна називати емотивністю [29, с. 9–25].

Отже, ефективним засобом передачі емоційних переживань у тексті є використання мовних засобів на всіх рівнях мовної системи: фонетичному, морфологічному, синтаксичному, лексичному та стилістичному. Кожний рівень має свою низку мовних засобів для репрезентації емоцій.

1.3. Невербальні засоби вираження емоцій

Людина досліджує та змінює світ, створюється як особистість за допомогою своєї мисленнєвої та мовленнєвої діяльності, спілкуванню природною мовою як особливою знаковою системою.

У науковій літературі виділяється пара основних поглядів на процес спілкування. З однієї сторони, спілкування узагальнюється з комунікацією та тлумачиться як цілеспрямований процес інформаційного обміну між двома й більше значеннями за підтримкою певної семіотичної системи [3]. З іншої сторони, дослідники різнять ці ідеології. Спілкування вважається більш суцільним поняттям, специфічною формою взаємодії людини з іншими членами

суспільства [4], а комунікація - це ніби як конкретне поняття, яке розглядається в межах спілкування як смисловий та ідеально-змістовний аспект соціальної взаємодії [5]. У цьому випадку, процес спілкування аналізується дослідниками за трьома рівнями: комунікативний (спілкування полягає в обміні інформацією між людьми, продуктами духовної сфери, ідеями, почуттями, станом свідомості), інтерактивний (спілкування орієнтоване на організацію взаємодій між людьми, тобто їхні власні характеристики) та перцептивний (спілкування охоплює процес сприйняття один одного адресантом та адресатом).

Спільним для спілкування та комунікації є знаковий характер існування. Обидва процеси оформлені, позначені, вербально, або невербально, а людська думка, ідея проявляється у формі відповідного знаку – вербального (природна мова) або невербального (наприклад, архітектура, живопис, графіка тощо).

Невербальні засоби спілкування – це елементи комунікативного коду, які мають немовну, проте знакову природу і водночас із засобами мовного коду виконують роль передавання, створення і сприйняття повідомлень [5].

Всі явища невербальної комунікації та спілкування в наукових дослідках поділяють на відносно самостійні галузі наукових студій: виражальні рухи або жести (периферійні зміни, які охоплюють весь організм під час переживання емоцій) та фізіономіку (експресія обличчя та статури людини, безвідносно до виражальних рухів, яка особлива самою структурою обличчя, черепа, тулуба, кінцівок).

Засоби невербальної комунікації та спілкування виконують інформативну, координаційну, контактну, емотивну функції, функцію розуміння змісту повідомлення, встановлення зв'язку та функцію впливу. Емотивна функція полягає у збудженні потрібних емоційних переживань, тобто обміну емоціями між партнерами по спілкуванні та зміні власних переживань та станів.

У лінгвістиці та психології для відмітки зовнішнього прояву емоцій використовуються синонімічні наступні терміни: експресія емоцій, вираження емоцій, емоційне вираження, зовнішнє вираження емоцій, виражальні рухи,

емоційні реакції. Взагалі, експресія емоцій визначається як сигнали та знаки (вербальні, мімічні, жестові), які інформують про емоційний стан суб'єкта [2].

Класифікація невербальних засобів спілкування в психології та лінгвістиці, як правило, охоплює кінесичні (рухи тіла), просторові (організація поведінки та міжособистісної поведінки) та часові характеристики взаємодії [4].

Невербальними засобами вираження емоцій в англійській мові являються жести, міміка, постави людського тіла, хода, контакт очима, різноманітні психофізіологічні симптоми. Головна роль у даному випадку припадає на експресії обличчя, яка розкриває емоційний стан людини, її переживання та ставлення до оточуючої дійсності. Стосовно психомоторних засобів вираження емоцій (жестів, постав тіла та інші), вони не вважають значення поза вербального висловлюванням, а тому виконують функції супроводу та доповнення. З цього приводу, головні функції всіх невербальних засобів виразності емоцій зводяться до: повторення того, що вербально сказано; обмін частини вербального повідомлення невербальним засобом; доповнення або уточнення вербально оформленого повідомлення через невербальне; протиріччя/заперечення вербального твердження невербальним способом; наголошення на певних словах.

Невербальна комунікація визначає виразність та використовує декілька важливих знакових систем.

1. Оптико-кінетична система – поза, жест, міміка, хода тощо. Є велика кількість описів традиційних жестів, у різних народів. Утворилося навіть семіотичне вчення про кінеми (рухах, що мають сенс), що отримало назву кінесика, даний термін був запропонований американським вченим Бердвістлом [57], під яким він розумів рухи, що відображаються за допомогою оптичної системи суб'єкта.

2. Паралінгвістична система – це система вокалізації промови, тобто якість голосу (діапазон, тональність, інтонація, темп, ритм, гучність мови). Екстралінгвістика – це емоційний супровід мови (сміх, плач, покашлювання, паузи тощо).

3. Тактильна система - включає різні дотики (рукостискання, поцілунок, поплескування та інше). Дана невербальна комунікація, пов'язана з тактильною системою сприйняття, що включає найрізноманітніші дотики - рукостискання, поцілунки, дотики, поплескування, обійми та інші тактильні прояви.

4. Просторово-часова система - вивчення норм просторової та тимчасової організації спілкування. Проксеміка – це просторові взаємини людей в процесі спілкування. Дане поняття було запропоновано американським дослідником Е. Холл [58].

5. Контакт очей – це специфічна знакова система, пов'язана з зоровим сприйняттям (рухи очей, частота обміну поглядами, їх тривалість, зміна статичності та руху погляду тощо).

Отже, невербальні засоби вираження емоцій в англійській мові виконують виразну та регулятивну роль у процесі обміну інформації між людьми, яка полягає у створенні психологічного контакту між партнерами, збагаченні значення слів та експресії емоцій.

1.4. Жанрові особливості роману Джорджо Моєс «До зустрічі з тобою»

Роман «До зустрічі з тобою», недовгий зміст якого спонукав багатьох читачів прочитати цю книгу, став одним із найуспішніших романів останнього часу. Це не зовсім повністю романтична історія - книга, яка розкриває філософські теми про роль людини в суспільстві і про те, ким він може стати для оточуючих після втрати фізичних або матеріальних можливостей. Тема в літературі не нова, але тонка іронія і несподіваний фінал роблять цей твір оригінальним. Письменниця надала новий зміст традиційній формі жіночого любовного роману, трансформувавши всіх героїв живими дійовими особами, кожна з яких оригінальна та цікава. Це робить гарне тло для розкриття відносин головних героїв роману.

Короткий зміст книги доволі важко переказати через велике смислове навантаження роману, письменниця привернула увагу читачів незвичайною формою оповідання. Майже вся розповідь ведеться від імені головної героїні,

проте є глави, де оповідачами стають інші герої: її батьки, сестра. Багато читачів жалкують, що у творі немає глави, яка б велася від імені Вілла [46].

По сюжету: Уїлл Трейнор — доволі багатий молодий чоловік, він продає та купує, повертає мільйонами та займається всіма активними видами спорту, також Уїлл має відносини із довгоногою привабливою білявкою. Але одного разу його збиває мотоцикліст, і головний герой роману залишається повністю паралізованим — від шиї і пальців ніг. Це зламало його волю до життя і він віддає перевагу самотності будь-якому суспільству.

А Луїза Кларк – звичайна дівчина з робочої родини. Батько працює охоронцем на фабриці, мати – домогосподарка, та є сестра. Головна героїня єдина, хто приносить додому хоч якісь гроші, бо батька ось-ось скоротять, але тут раптово її звільняють з кафе, де вона працювала офіціанткою. Її сім'ї важко зводити кінці з кінцями, а сама Луїза почувається в тіні більш амбітної та сміливої сестри. Освіти в дівчини немає, крім жвавого характеру і тому вона погоджується сходити на співбесіду, з приводу догляду за людиною з обмеженими можливостями. Після успішної співбесіди, її наймають доглядальницею в сім'ю Трейнорів — або навіть швидше за компаньйонку: читати, говорити, возити до лікаря, прати, мити, прибирати. І все було б добре, якби Уїлл не мріяв накласти на себе руки і Лу (так її називали близькі) тепер якось треба його в цьому переконати. Водночас герої допомагають одне одному пізнати нові межі своїх можливостей.

У схожій літературі дуже рідко дають протилежні характери персонажам, адже це важко обіграти. В даному романі письменниця пише їх обережно і за допомогою цього вдається додати реалістичності героям. Описи сформувалися за їхніми характерними особливостями, звичками, поведінкою та діалогами. Цікаво, що за становище бачать через головного героя, але показують її з точки зору інших людей. Так читачі мають змогу ще більше заглиблюються в історію, підходять до неї з різних сторін, ніби поруч з кожними героями. Також в романі присутнє хороше описання навколишнього середовища. Воно зображуються через спогади, ставлення чи асоціації героїв. Це дозволяє більше відчутти та

зрозуміти персонажа, наприклад, смаки або моменти з його особистого життя. Кожен читач цієї книги опиняється в атмосфері, і сприймає усе так само, як і герої роману. Саме тому описи набувають особливості й індивідуальності. Кожна дрібниця роману доповнює картину і переносить читача усередину, у ситуацію. Хоча декілька неповних описів або стереотипних мислень, через які було важко щось уявити, таки були присутні [45].

Основна ж ідея роману – це утвердження цінності існування, попри сумний фінал. Увесь зміст книги пронизано саме даною головною думкою, яка прорізується буквально у всьому, навіть у таких, здавалося б, незначних епізодах, як візит героїв на весілля чи приїзд героїні до Парижа наприкінці твору.

Роман «До зустрічі з тобою» не бажає зацікавити читача мудруватою та каверзною сюжетною лінією. Всупереч, немало людей справедливо завважають, що сумна та трагічна кінцівка була зрозуміла практично з самого початку. Незважаючи на взаємне кохання, молодий чоловік все-таки був налаштований на смерть і врешті-решт добровільно розлучився з життям. Така розв'язка цілком в дусі цього героя, проте багатьох читачів вона розчарувала. Багатьом хотілося б бачити, як Уїлл все-таки знайшов у собі сили жити далі, тим більше, що у нього з'явилася кохана людина.

1.5. Емоційний стан особистості як психологічний феномен

Головний важливий аспект щодо розуміння поняття феномену емоційних станів пов'язаний з кількома причинами. По-перше, дефініція емоційних станів ускладнюється тим, що вони міцно поєднуються з іншими властивостями, процесами і станами. Така властивість пояснюється тим, що для всіх різних станів емоційні характеристики посідають велике значення і завжди доречно включати їх в опис. По-друге, через те, що ряд авторів по-різному витлумачують поняття «емоційні стани» та «емоції». Так, одні з таких емоцій прирівнюють до переживань та почуттів, а інші чітко ділять їх. Психічні стани як динамічна характеристика особистості знаходяться в центрі ряду поширеного поділу психічних явищ на процеси, стани та ознаки індивіда. Характеризуючи стани як психічне явище, К. К. Платонов завважував, що вони займають перехідне

положення між психічними процесами й властивостями особистості, він підкреслював, що психічні стани досить тривалі (можуть тривати місяцями), хоча при зміні умов або внаслідок адаптації можуть і швидко змінюватися.

Їх можна розглядати на рівні психіки та окремих її сфер. Психічні стани виступають як форма саморегуляції психіки та як вирішальний механізм інтеграції людини як цілості – єдність духовної, психічної та тілесної організації. Вони багатовимірні та виконують роль як системи організації психічних процесів, так і суб'єктивного ставлення до відображеного явища, і як механізм оцінки відображеної дійсності. Переміна психічного стану безпосередньо в ході діяльності виступає, як зміни суб'єктивного ставлення до обставини чи зміни мотивів щодо розв'язуваного завдання [17].

За визначенням словника системи психологічних понять К. К. Платонова, під терміном «емоції» необхідно розуміти характерну, передусім інших сформовану в філогенезі психіки та таку, яка і далі сформується в онтогенезі, форму психічного відображення, притаманну не лише людині, але й тваринам, яка виявляється як у суб'єктивних почуттях, так і у фізіологічних резонансах; вона є відображенням не лише феноменів, а їх об'єктивних взаємозв'язків до потреб організму [20].

С. Л. Рубінштейн припускає, що емоційні стани виражають стан суб'єкта та його ставлення до об'єкта. Науковець досліджує такі поняття як емоції, почуття, емоційний стан як взаємозамінні та майже тотожні. К. Е. Ізард теж застосовує як синоніми водному абзаці терміни «емоції» та «мотиваційний стан», стосовно опису такого терміну як інтерес. Про задоволення, щастя, сум, тривогу, страх та насолоду лінгвіст теж пише або як про емоції, або в контексті, як про емоційні, психічні стани чи стани свідомості [19].

Одні з первинних емоційні явища як психологічний феномен досліджував У. Джемс. Він підкреслював дві групи феноменів: групу фізіологічних феноменів і групу феноменів психологічних, які він іменував станами [18]. Про те, що емоції необхідно досліджувати як стани, зазначав Н. Д. Левітов. Він говорив, що ні в якій сфері психічної діяльності так не використовується термін «стан», як в

емоційному житті, бо в емоціях, або почуттях, вкрай виразно виявляється тенденція специфічно розфарбовувати переживання й діяльність людини, даючи їм тимчасову спрямованість і створюючи те, що, образно висловлюючись, можна назвати тембром або якісною своєрідністю психічного життя. Навіть ті автори, які не вважають належним акцентувати психічні стани в якості особливої психологічної категорії, все-таки користуються цим поняттям, коли мова йде саме про почуття або емоції [21]. Емоції, як писав Н. Д. Левітов насамперед є психічними станами. Вони мають інтегративні функції й забезпечують реагування людини як цілісності (у її духовній, психічній і тілесній єдності) на поточну ситуацію, на всі впливи, цілеспрямовані на неї. Будь-який стан містить у собі певні емоції як невід'ємну складову.

Л. В. Куліков пропонує підійти до запитань, пов'язаних з характеристикою емоційних станів, як до тих станів, у яких емоційні характеристики виходять на передній план. Приналежність людини до даної групи передбачає, що знаходячись в будь-якому з емоційних станів, людина переживає подвійні емоції [17]. Група емоційних станів різниться вагомих перетином з іншими класифікаційними групами. Подібна ознака пояснюється тим, що для всіх різних станів характеристики емоцій мають колосальне значення також вони завжди доцільно включають їх в опис. Спираючись на В.Н. Мясіщева та Л. В. Куліков розглядають емоційні стани як загалом окрему групу емоційних явищ: Емоційні стани — це психічні стани, які з'являються у процесі життєдіяльності суб'єкта і означають як рівень інформаційно енергетичного обміну, так і спрямованість поведінки. Емоції досить сильно ведуть людину, ніж це здається. Навіть відсутність емоцій це емоція, точніше цілий емоційний стан, який характеризується великою кількістю особливостей у поведінці людини.

Емоційні стани дають змогу як активізувати когнітивний процес та впливати на його плин, так і навпаки, тобто зв'язки між станами та когнітивними процесами (сприйняттям, мисленням, пам'яттю, уявою) можна означувати як динамічні і взаємні. Дані стани вміють існувати незалежно від когнітивних процесів, часто людина може перебувати у якомусь стані, не усвідомлюючи

цього. К. Е. Ізард акцентує увагу, що «переживання гніву і усвідомлення гніву - це два різних процеси, але вони можуть впливати один на одного, вступаючи в емоційно-когнітивні інтеракції. Так, почуття гніву викликає у людини відповідні дії та думки, а саморефлексія, усвідомлення людиною свого емоційного стану, як правило, трансформує саму емоцію [22]. Тому усвідомлення емоційного стану дає змогу встановити той чи інший ступінь контролю над поведінкою. Р. Пекрун припускає, що попередній настрій втілює моделюючу функцію при виникненні актуальних емоцій [23]. Існує факт, що позитивні емоційні стани, з однієї сторони, і негативні, з іншого, в нормі нездатні уживатися одне з одним. Отже виходить, що якщо людина знаходиться в позитивному емоційному стані і розслаблена, то це шкодить виникненню смутку або тривоги.

Психічний стан є один з ймовірних режимів життєдіяльності особи, на фізіологічному рівні відрізняється конкретними характеристиками, а на психологічному рівні — це сукупність психологічних фільтрів, які допомагають забезпечити специфічне сприйняття зовнішньої світобудови.

Психічні стани є основними класами психічних явищ, які вивчає наука психологія. Дані стани мають вплив на протікання психічних процесів, а, повторюючись часто, набираючи стійкість, можуть включитися до структури особистості як її специфічна властивість.

Оскільки в будь-якому психічному стані присутні поведінкові, психологічні, фізіологічні компоненти, то в описах темпераменту станів можна зустріти поняття різних наук (загальної психології, медицини, фізіології, психології праці і т. д.), що робить зайві труднощі для дослідників, які займаються цією проблемою. Нині не існує остаточної думки про проблему станів, адже стани індивіда можна аналізувати в двох аспектах. Вони є водночас як зрізами динаміки людини, також і інтегральними реакціями, обумовленими її взаємовідносинами, поведінковими потребами, цілями активності й адаптивності в навколишньому середовищі.

Висновки до розділу 1

Нині в рамках виняткової гуманістичної парадигми в лінгвістиці утворився напрямок етимологічності, який активно розбирається в проблемі емоцій у самій мові. У наслідку цього, одним з ключових напрямків є дослідження текстів, які показують світ емоцій, приміром способів за допомогою яких автор відображає власне ставлення до інших людей, подій, явищ та передає свої почуття та емоції.

Незважаючи на глибокі дослідження емотивної складової мови, це все залишається об'єктом дискусій, які обумовлені труднощами рішенням ґрунтовних задач мовознавства, пов'язаних із вербальною репрезентацією емоцій, але з іншого боку, – дискусії бувають результатом браку неподільної психологічної ідеї емоцій, яка мала б змогу слугувати теоретичною базою для лінгвістичних досліджень емотивності.

У сучасних межах мовознавства дослід емотивності не обмежується вивченням ролі різнорівневих мовних засобів (лексичних, синтаксичних фонетичних, морфологічних одиниць мови) у прояві емоцій.

На фонологічному рівні дослідники виражали гіпотезу яка стверджувала, що існує зв'язок між надходженням якогось звуку до складу слова та значенням цього слова. За даним ствердженням, звуку властиво викликати у свідомості мовців конкретне значення, тобто замінювати собою дію чи об'єкт, виповнюючись роль їхнього символу. А як події дійсного світу оцінюються тим, хто приймає, то його оцінки перебираються і на звуки, які ескортують ці явища. Так з'являються символічні значення звуків загалом, які поширюються на звуки мовлення.

За допомогою морфем емоції можуть передаватися. Це відбувається на морфологічному рівні.

На синтаксичному рівні для вияву емоцій можуть використовуватися вставні елементи, питальні, окличні. Чим вищий ступінь емоційного напруження, тим вищий ступінь дезорганізації синтаксичної структури. Повтори та незакінченість синтаксичних конструкцій є властивими ознаками для високої концентрації емоцій.

Графічні засоби та капіталізація теж можуть передавати емоції.

Якщо говорити про лексичний рівень, то узгоджено з підходом до емотивності В. І. Шаховського, існує три групи лексики для мовної репрезентації емоцій, це – лексика, яка називає емоції; своєрідна експресивна лексика; лексика, яка виявляє емоції.

На стилістичному рівні емоції передаються за допомогою епітетів, порівнянь та метафор. Порівняння – полягає у порівнянні одного предмета з іншим для того, щоб відкрити, яскравіше змалювати його. Метафора, порівняння та епітети підсилюють емотивне навантаження повідомлення та є дієвими засобами впливу на читача.

Аналіз емотивних засобів на всіх рівнях мови наводить науковців на висновок, що мова здатна виявляти індивідуальні та соціальні емоції, а також емоційні стани особистості.

Невербальними засобами вираження емоцій в англійській мові є жести, постави людського тіла, міміка, контакт очима, хода, різноманітні психофізіологічні симптоми. Головною роллю у даному є експресія на обличчі, яка розкриває емоційний стан людини, її переживання та ставлення до оточуючої дійсності. Стосовно психомоторних засобів вираження емоцій (жестів, постав тіла та інші), вони не вважають значення поза вербального висловлюванням, а тому виконують функції супроводу та доповнення. З цього приводу, головні функції всіх невербальних засобів виразності емоцій зводяться до: повторення того, що вербально сказано; обмін частини вербального повідомлення невербальним засобом; доповнення або уточнення вербально оформленого повідомлення через невербальне; протиріччя/заперечення вербального твердження невербальним способом; наголошення на певних словах.

Невербальна комунікація визначає виразність та використовує декілька важливих знакових систем.

1. Оптико-кінетична система – поза, жест, міміка, хода тощо. Є велика кількість описів традиційних жестів, у різних народів.

2. Паралінгвістична система – це система вокалізації промови, тобто якість голосу (діапазон, тональність, інтонація, темп, ритм, гучність мови). Екстралінгвістика – це емоційний супровід мови (сміх, плач, покашлювання, паузи тощо).

3. Тактильна система - включає різні дотики (рукостискання, поцілунок, поплескування та інше). Дана невербальна комунікація, пов'язана з тактильною системою сприйняття, що включає найрізноманітніші дотики - рукостискання, поцілунки, дотики, поплескування, обійми та інші тактильні прояви.

4. Просторово-часова система - вивчення норм просторової та тимчасової організації спілкування. Проксеміка – це просторові взаємини людей в процесі спілкування.

5. Контакт очей – це специфічна знакова система, пов'язана з зоровим сприйняттям (рухи очей, частота обміну поглядами, їх тривалість, зміна статичності та руху погляду тощо).

Отже, невербальні засоби вираження емоцій в англійській мові виконують виразну та регулятивну роль у процесі обміну інформації між людьми, яка полягає у створенні психологічного контакту між партнерами, збагаченні значення слів та експресії емоцій. 4. Роман Джордж Мойєс «До зустрічі з тобою» не має за мету зацікавити кожного читача складним сюжетом. Більшість поціновувачів даного твору з самого початку очікували на трагічний фінал роману. Проте, така сюжетна лінія повністю відповідала характеру та поведінці головного героя.

Концептуалізація емоційного стану художнього персонажа визначає структурування емоційних станів. В основі емоційних станів, продемонстрованих в романі, лежить оцінка, опредметнена письменником як онтологічна властивість людини, яка не спроможна не оцінювати навколишню дійсність і не відображати уявлення культури про характерні явища, які стоять за словом. Роман «До зустрічі з тобою» не прагне мудрувати складну сюжетну лінію. Всупереч, немало людей справедливо завважають, що сумна та трагічна

кінцівка була зрозуміла практично з самого початку. Незважаючи на взаємне кохання, молодий чоловік все-таки був налаштований на смерть і врешті-решт добровільно розлучився з життям. Така розв'язка цілком в дусі цього героя, проте багатьох читачів вона розчарувала. Багатьом хотілося б бачити, як Уїлл все-таки знайшов у собі сили жити далі, тим більше, що у нього з'явилася кохана людина.

Емоційні стани дають змогу підбільшувати когнітивний процес та впливати на сам його плин, так і навпаки, тобто зв'язки між станами та когнітивними процесами (сприйняттям, мисленням, пам'яттю, уявою) можна означувати як динамічні і взаємні. Дані стани вміють існувати незалежно від когнітивних процесів, часто людина може перебувати у якомусь стані, не усвідомлюючи цього. К. Е. Ізард акцентує увагу, що «переживання гніву і усвідомлення гніву - це два різних процеси, але вони можуть впливати один на одного, вступаючи в емоційно-когнітивні інтеракції. Так, почуття гніву викликає у людини відповідні дії та думки, а саморефлексія, усвідомлення людиною свого емоційного стану, як правило, трансформує саму емоцію. Тому усвідомлення емоційного стану дає змогу встановити той чи інший ступінь контролю над поведінкою. Р. Пекрун припускає, що попередній настрій втілює моделюючу функцію при виникненні актуальних емоцій. Існує факт, що позитивні емоційні стани, з однієї сторони, і негативні, з іншого, в нормі нездатні уживатися одне з одним. Отже виходить, що якщо людина знаходиться в позитивному емоційному стані і розслаблена, то це шкодить виникненню смутку або тривоги.

Психічний стан є один з ймовірних режимів життєдіяльності особи, на фізіологічному рівні відрізняється конкретними характеристиками, а на психологічному рівні — це сукупність психологічних фільтрів, які допомагають забезпечити специфічне сприйняття зовнішньої світобудови.

Психічні стани є основними класами психічних явищ, які вивчає наука психологія. Дані стани мають вплив на протікання психічних процесів, а, повторюючись часто, набираючи стійкості, можуть включитися до структури особистості як її специфічна властивість.

Оскільки в будь-якому психічному стані присутні поведінкові, психологічні, фізіологічні компоненти, то в описах темпераменту станів можна зустріти поняття різних наук (загальної психології, медицини, фізіології, психології праці і т. д.), що робить зайві труднощі для дослідників, які займаються цією проблемою. Нині не існує остаточної думки про проблему станів, адже стани індивіда можна аналізувати в двох аспектах. Вони є водночас як зрізами динаміки людини, також і інтегральними реакціями, обумовленими її взаємовідносинами, поведінковими потребами, цілями активності й адаптивності в навколишньому середовищі.

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ ВЕРБАЛЬНОЇ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ ЕМОЦІЙНИХ СТАНІВ ОСОБИСТОСТІ У РОМАНІ ДЖОДЖО МОЙЄС «ДО ЗУСТРІЧІ З ТОБОЮ»

2.1. Класифікація емоційних станів особистості у романі Джоджо Мойєс «До зустрічі з тобою»

Емоційні стани людини були об'єктом детального та ґрунтовного аналізу вченими різноманітних наук; насамперед психологів, а також філософів, мистецтвознавців і, безперечно, лінгвістів. У наслідку великих досліджень було встановлено механізми виникнення емоцій і почуттів, організовано їх власну класифікацію, в основі котрої були різні критерії, описані конкретні почуття та емоції, невербальні та вербальні засоби їх вияву, вироблені методики вивчення емоційних станів у різних мовах. Афективні стани мають дуже різноманітні прояви.

Є декілька класифікацій за різними критеріями емоційних станів.

1. За стійкістю та силою емоції діляться на дві основні групи: стійкі та ситуативні, у кожній з них виділяються емоційні стани різного рівня сили.

Ситуативні емоції, які мають диференційовану спрямованість, імітують ставлення людини до конкретного явища чи об'єкта. Ситуативні емоції поділяються на декілька видів:

Емоційний тон відчуттів - це елементарна фігура емоцій, яка супроводжує ізольовані життєво важливі впливи (наприклад, смакові, температурні і т. д.), які спонукають людину до їхнього збереження або усунення. Даний емоційний тон як найпростіший емоційний стан не є незалежним процесом психології, а тільки є характерним емоційним забарвленням правдивих відчуттів. Тон відчуттів зберігається так як і триває саме відчуття.

Емоції, у сенсі цього терміну, - емоційні реакції, відбивають значимість ситуацій, які у формі безпосередніх ситуативних переживань задоволення потреб. Важливу роль серед цих емоцій відіграють переживання прикрості, страху, гніву та інші "фундаментальні" емоції, що виникають у зв'язку з успіхом або неуспіхом обраної поведінки, скоєних дій, вчинків.

Афект – це складний і короткотривалий емоційне стан, пов'язаний з різкою зміною важливих життєвих обставин особистості. Афект часто з'являється в екстремальних умовах, коли людина не справляється із ситуацією. В базисі афекту полягає стан внутрішнього конфлікту, що людина переживає, що породжується або протиріччям між його потягами, прагненнями, або протиріччями між вимогами, які пред'являють до людини. Афект викликає дезорганізацію свідомості людини. Свідомість звужується на об'єкті афекту, різко знижується волевий контроль над діями і вчинками, порушується робота кровоносної та ендокринної систем тощо [48].

Емоційна стійкість має залежність від вміння свідомо керувати своєю діяльністю, робити оптимальний режим роботи, вміння дозувати і підтримувати психічне навантаження на тому рівні, який убезпечував найкращу працездатність, характер успішність і діяльності її виконання, вміння правильно оцінювати свої сили і знаходити ресурси для впевненої поведінки, свідомо керувати емоційним станом. Стійкі емоції поділяються на 3 основні види:

Настрій - відносно довготривалий витривалий емоційний стан помірної чи слабкої інтенсивності, який виникає з урахуванням переважаючих у ньому емоцій, надає певне забарвлення всім іншим емоційним переживанням. Це точна емоція, а загальний тон, тобто емоційне тло, у якому лежать всі емоційні переживання людини. Настрій може бути сумним, осяйним, веселим та іншим. Нерідко настрої створюється під впливом поодиноких життєвих подій: зустрічей, удач, прийняття рішень та інше. На відміну від ситуативних емоцій та афектів, настрої є емоційною реакцією не лише на прямі наслідки подій, а й їх значення у тих загальних життєвих інтересів, планів та очікувань людини, тому настрої носить не предметний, а особистісний характер [49].

Почуття – це вища форма емоційних станів, яка відображає ставлення людини до об'єкту її стійких потреб, також закріплена у спрямованості особистості. Почуття мають характер тривалості та стійкості, мають предметний характер. Їх викликають події, факти, люди та обставини, щодо яких у людини сформувалися стійкі мотиви.

Пристрасть – це стійке та сильне, всеохоплююче почуття, яке домінує з іншими спонуканнями і переживаннями. За інтенсивністю впливу пристрасть наближається більшою мірою до афекту. Але, на відміну афекту, пристрасть - це дуже стійке і тривале переживання. Головною властивістю пристрасті є її дієвість, злиття вольових та емоційних процесів. Пристрасть вимушує людину сконцентруватися на об'єкті її устремлінь. Особа має наполегливо обдумувати предмет почуттів, енергійно та виразно представляти задоволення потреби, що лежить в основі пристрасті, тощо [54].

2. По знаку емоції поділяються на позитивні, негативні та амбівалентні. Позитивні емоції пов'язані із задоволенням потреб особистості, негативні – із незадоволенням; Амбівалентні ж емоції відображають двоїсте ставлення до об'єктів задоволення потреби.

3. За модальністю (якістю) емоцій підкреслюють ключові види характерних емоційних станів, що виконують неоднакову роль у регулюванні діяльності та спілкування людини.

З огляду на вище зазначені емоційні стани, у романі «До зустрічі з тобою» було виділено перелік позитивних і негативних станів.

Позитивні стани — це позитивна оцінка явища чи об'єкта (щастя, інтерес, захоплення тощо). Вони визначають розширення кровоносних судин, підвищення інтенсивності енергетичного обміну, температури тіла, розумової та фізичної працездатності [50]. Отже, вони підбивають людину до роботи й досягнення корисного наслідку.

Позитивні стани представлені в романі станом захоплення, щастя, інтересу та задоволення.

Задоволення – це позитивний емоційний стан, що виникає через почуття любові та прихильності, які тримаються у сім'ї, друзів чи партнерів, а також почуття соціально прийнятих та оцінених іншими людьми. Будь-яке задоволення це потенційний ресурс, який можна перетворити у щастя та енергію життя. Як таке, це стан, який можна пережити на фізичному, розумовому чи духовному рівні, і це пов'язане зі щастям, благополуччям чи задоволенням. Таким чином,

задоволення відчувається, коли особа смакує страву, яка їй подобається, коли людина обговорює тему, якої вона захоплюється, або коли розважається чи розважаємо когось певною діяльністю [54].

Інтересом називають позитивний емоційний стан, який є одним із визначальних мотивів навчання і сприяє засвоєнню знань, навичок і вмінь. Суб'єктивно він виявляється в позитивному емоційному тоні, що супроводжує пізнавальний процес, в бажанні глибше ознайомитися з об'єктом і зрозуміти його. Виникнення інтересу викликає новизна інформації, яку одержує людина, успішне виконання. Інтерес це є єдиною мотивацією, яка здатна зробити процес роботи приємним заняттям протягом певного проміжку часу. Цікавість як процес є необхідним елементом для розвитку творчості. Психологія розглядає інтерес у вигляді природнього ставлення до світу, яке виражається у освоєнні оточуючого світу й розгортається переважно у внутрішньому плані [55].

Щастя – це позитивний емоційний стан, який відповідає найбільшій внутрішній задоволеності умовами свого буття, повноті та свідомості життя, здійсненню свого покликання, самореалізації. Це стан повної втіхи над життям; демонстрація відради від комунікації з рідними, близькими; успіх, удача. Щастя – це те поняття моральної свідомості, яке зазначає стан людини, який найсильніше відображає внутрішню задоволеність повнотою й осмисленістю життя, здійсненням свого людського призначення. Поняття щастя стосується духовного світу людини [56]. А скільки людей – стільки світів. Отже зрозуміло, що кожна людина розуміє щастя по-своєму. Для когось – це задоволення, втіха; для когось – добробут. Дехто розуміє щастя як удачу чи талан. Оскільки всі люди живуть своїм власним життям, то й відчуття втіхи від нього в кожного власне. Саме тому й загальні рекомендації як жити, щоб досягти щастя, є сильно умовними.

Захоплення – позитивний емоційний стан, що проявляється за допомогою саява від краси і подяку за красу та за допомогою милуванню. Цей стан є водночас тягою до того, ким захоплюється людина, і зупиненням самого себе, адже при сильно близькій дистанції вже не можлив бачити того, ким захоплюється особа.

У даній емоції є притаманним її лицьовій малюнок. Людина розслабляється, йде місцева напруга окремих м'язів чи груп м'язів. Очі розкриваються трішки ширше звичайного, з'являється ефект спалаху очима. На губах постає посмішка, при цьому рот може бути трохи прочинений. Захоплення породжує волю не відриваючись дивитися на іншу людину, бачити повністю його образ кожен момент часу. А для цього треба тримати певну відстань, інакше потрібний образ почне розпадатися на окремі дрібні деталі та розпливатися.

Негативні стани виникають при дефіциті інформації, невдачах людей. Негативні емоції є протилежними до позитивних [51]. Проте вони теж стимулюють активність людини, спрямовуючи її на подолання перешкод.

Негативні емоційні стану у представлені емоціями здивування, образи, ненависті та гніву.

Здивування - негативний емоційний стан, що виникає при виникненні несподіваної ситуації. Здивування може бути неприємним, приємним або тим і іншим одночасно. Здивування як стан "скидання", при якому розум на частку секунди очищається від думок. Здивування може варіювати від порівняно рефлекторної до високого ступеня когнітивної реакції. У формі рефлекторної реакції воно тісно пов'язане з переляком і орієнтовним рефлексом. Воно також тісно пов'язане з когнітивним невідповідністю - неузгодженістю, дисбалансом або дисонансом. В більш вузькому сенсі - це реакція на раптову зміну в рівні узгодженості.

Образа - негативний емоційний стан, яке зображує приниження честі та гідності особистості. Образа може бути завдано у вигляді висловлювання (словесно, письмово) або у вигляді дії (плювок, ляпас, непристойний жест). У багатьох країнах образу вважається злочином. На відміну від наклепу, образу може не нести в собі свідомо неправдивих відомостей. Образа полягає в негативній оцінці особистості або зовнішності людини, її поведінки, якостей, причому у формі, яка перешкоджає встановленим правилам поведінки та вимогам загальнолюдської моралі [22].

Ненависть - це інтенсивне, негативно забарвлений стан, що відбиває неприйняття, огиду і ворожість до об'єкта ненависті (людині, групі осіб, неживому предмету, явищу). Викликається як будь-якими діями об'єкта, і властивими йому якостями, сприйняттям об'єкта ненависті як суперечить переконанням і цінностям суб'єкта, що негативно впливає його життя, що перешкоджає задоволенню його важливих потреб [52].

Гнів - це сильний негативний стан незадоволеності, який з'являється, коли потреби або очікування до людини не були задоволені. Гнів має безліч ступенів - від легкого і контрольованого роздратування до пориву ярості, що вже не піддається управлінню. Гнів може бути тривалим, людина утримує його у душі впродовж довгого часу. Такий гнів, зазвичай, походить із серця людини, котра не пробачила стару образу. Непрощення, кінець кінцем, призводить до відчуття обурення та сильній гіркоті, що впливає на всі області взаємовідносин із кривдником.

2.2. Вербальні засоби репрезентації позитивних емоційних станів особистості у романі Джорджо Мойєс «До зустрічі з тобою»

Вербальна репрезентація позитивних емоційних станів художніх персонажів здійснюється, за допомогою лексичних, фонетичних та синтаксичних засобів. З вище названих станів авторка найчастіше використовує емоції задоволення, інтересу, щастя та захоплення.

Обов'язковим компонентом усебічного дослідження художнього тексту є аналіз його лексичного рівня, зокрема лексичних засобів виразності. Роман багатий на такі засоби, тому це надає тексту експресивного характеру.

У творі Джорджо Мойєс «До зустрічі з тобою» було виявлено, що для передачі позитивного стану середнього рівня емоції задоволення, у художньому тексті використовувалися емотиви-виразники, а саме такі частини мови, як: іменники, прикметники, дієслова та прислівники.

Наприклад такий емоційний стан як задоволення, репрезентований дієсловом *enjoy*:

“He stands there, enjoying the brief flashback, rubbing the water from his hair with a towel” (Jojo Moyes, с. 8).

Цей стан задоволення представлено іменником *content* у прикладі: *Will, watching the film, seemed relaxed and almost content* (Jojo Moyes, с. 102). Головний герой був задоволений ситуацією та відчував себе розслаблено в той момент.

У наступному прикладі завдяки лексичному засобу репрезентованому іменником *satisfaction* та непрямому стилістичному засобу, за допомогою епітета *little white rectangles with a lifetime of happy things*, описано бажання отримати утіху, що й допомагає ідентифікувати емоційний стан задоволення:

“I would have to fill those little white rectangles with a lifetime of happy things that could generate satisfaction or pleasure” (Jojo Moyes, с. 137).

За допомогою синтаксичного засобу, окличного речення, цей емоційний стан задоволення представлений у вигляді:

“Glad you like it!” (Jojo Moyes, с. 179).

У цьому прикладі чітко виражена емоцію задоволення, яка підкреслена знаком оклику. А ось граматичний засіб показаний як питальна конструкція:

“You thought a little drive would be good for me? A breath of fresh air?” (Jojo Moyes, с. 44). У цьому прикладі середній стан позитивної емоції втіхи виявляється за допомогою ланцюжків запитальних речень.

Наступний позитивний стан середнього рівня емоції це інтерес.

Лексика емоцій *surprise* прямо вказує на позитивну емоцію приємного подиву та зацікавлення:

“He waited just a few seconds before he said it, as if it actually gave him some pleasure to surprise me” (Jojo Moyes, с. 147).

Також використовується прикметник *interesting*, який підкреслює інтерес до ситуації навколо головної героїні:

“So this is interesting,’ she said” (Jojo Moyes, с. 184)

Синтаксичний засіб повторення використовується для більшого акцентування емоції :

“You remember? You remember Louisa?” (Jojo Moyes, с. 260).

У цьому прикладі вся увага фокусується на змушення Луїзи пригадати, чи пам'ятає вона ті прекрасні моменти разом з Уїллом.

За допомогою, паузи, в цьому прикладі яскраво зображено зацікавлення в розмові, та її подальшій розв'язці:

“You really think so? I do think ... I mean, there's so much I want to say –?” (Jojo Moyes, с. 259). –пауза в невербальне

Для вираження позитивного емоційного стану вищого рівня *щастя* використовуються лексичні засоби позитивної семантики, автор передає чітко потрібні емоції: прикметником *happy*:

“Will had been relaxed and happy in there, oddly enough” (Jojo Moyes, с. 8).

Іменник *effort* також виражає цей стан, в той момент головний персонаж трішки зніяковів, що привело Луїзу в деякий подив:

“Will kept a straight face at their bells and hankies, but he has gone slightly pink with the effort” (Jojo Moyes, с. 184).

Вставні конструкції, як інструменти граматичних засобів, представляють собою елементи пропозиції, які «служать для вираження додаткового повідомлення, попутного зауваження, уточнення, пояснення всього пропозиції в цілому або його частини» [34] також залучаються для вираження емоційного стану:

“And there, finally, joy of joys, were the lads in striped polo shirt's (Jojo Moyes, с. 149).

Емоційним маркером стану щастя, є вставна конструкція *joy of joys*, яка у якості синтаксичного засобу підкреслює вищу позитивну емоцію зазначеного персонажа.

Позитивний стан вищого рівня емоції – захоплення, який часто використовує авторка твору, виражений дієсловами та прикметниками:

“Patrick said, and kissed me on the mouth. I swear he'd never kissed me like that in front of my parents before” (Jojo Moyes, с. 8);

Емоція захоплення та пристрасті, репрезентована через поцілунок.

Для вираження позитивного стану захоплення автор використовує гіперболу. Він акцентує думки персонажа Натана стосовно почуття закоханості Вілла до Луїзи: *“Do pretty much anything to make you happy”* (Jojo Moyes, с. 298).

Паралельні синтаксичні конструкції, що представлені простими реченнями з дієсловом на позначення кохання, акцентують позитивний емоційний стан захоплення:

“But I love you? I love you?” (Jojo Moyes, с. 314).

У цьому прикладі робиться акцент саме на слова кохання. А у наступному фрагменті Луїза в директивному тоні говорить про закоханість та бажання на спільне майбутнє:

“I tell you I love you and I want to build a future with you” (Jojo Moyes, с. 317).

2.3 Вербальні засоби репрезентації негативних емоційних станів особистості у романі Джорджо Мойєс «До зустрічі з тобою»

Негативні емоційні стану у представлені емоціями здивування, образи, ненависті та гніву. Всі ці емоції яскраво відображають почуття та емоційні стани персонажів роману в певний конкретний момент.

Негативний стан середнього рівня емоції здивування автор в романі репрезентує за допомогою сполучення дієслова з прислівником *weirdly*:

“It all seemed weirdly unrelated to Will” (Jojo Moyes, с. 184). Кларк не може зрозуміти, на боці юридичних аргументів чи філософів-моралістів їй варто бути, і як це все стосується Уїлла.

У наступному прикладі, який вказує на подив головного героя, автор твору дається до використання конструкцій запитання. При цьому емоційне питання викликане не бажанням отримати відповідь, а недовірою та здивуванням до сказаного:

“Terrible. Raining cats and dogs.” Will stops. “Really? Not weather for the bike?” (Jojo Moyes, с. 9).

Також емоційний стан здивування репрезентується за допомогою ланцюжків запитальних пропозицій. Введення у текст двох еліптичних запитань дозволяє письменнику висловити спочатку недовіру персонажа, а потім його

прикрасі з приводу поганої погоди. Це виконується за допомогою синтаксичного засобу вставної конструкції. А за допомогою синтаксичного засобу повторів, які можуть знаходитися поруч і слідувати один за одним (константний повтор), а можуть бути розділені іншими елементами тексту (дистанційний повтор), передається негативна емоція нестями:

“I what? I could see the waitress watching us, her notepad stilled in her hand. I what? Dared to have a life away from work?” (Jojo Moyes, с. 234).

Наступний негативний стан середнього рівня емоції - образа, виражений дієсловом *pout* з прислівником, що вказує на невдоволення головної героїні:

“The pout again. “I feel like there’s always a third person vying for your attention.” Вона ніби «надулася» від образи.

У наступному прикладі: *‘I’ll turn it on to silent.’* (Jojo Moyes, с. 9) використовується метафора.

Підсилення емоції образи відбувається через окличне речення: *“He hurled insults at us!”* (Jojo Moyes, с. 15).

Граматичні засоби, на відміну від графічних, містять значно більше емоційно-експресивних забарвлень: *“You did not!”* (Jojo Moyes, с. 221). Виходячи з контексту негативних емоцій *You did not* є репрезентантом образи як такого.

Вульгарна, лайлива лексика застосовується Джоджо Мойєс часто для вираження негативного вищого емоційного стану, такого як кривда. Самим частотним вульгаризмом, що виражає емоції в романі «До зустрічі з тобою», є вульгаризм *bloody*, який може використовуватися в якості прикметника зі значенням «проклятий» або прислівники в значенні «чортівськи, дуже»:

“There are no bloody jobs, Josie. You know that as well as I do. We’re in the middle of a bloody recession” (Jojo Moyes, с. 17).

У деяких контекстах використовуються інші вульгаризми або лайливі слова:

“Can you imagine? If it was not punishment enough ending up in a ruddy wheelchair, then you get our Lou turning up to keep you company” Jojo Moyes, с. 23).

У наступному прикладі емоційний стан образи виражається за допомогою лексеми *wuss*, яка за своїм стилістичним маркуванням є жаргонізмом, відбиваючи такі значення: «слабок, тухтій, розмазня, мямля, ганчірка».

У наведеному контексті смс-повідомлення від сестри героїні цей жаргонізм виражає емоцію несхвалення вчинків сестри:

“You have only been there an hour, you wuss! M & D really worried about money. Just get a grip & think of hourly rate” (Jojo Moyes, с. 41).

Ненавість є наступним негативним емоційним станом. Лексичні засоби негативно-оцінної семантики, що належать до вульгаризмів відображають зневажливе ставлення:

“Just piss off, Treen. Okay? Just piss off and leave me alone” (Jojo Moyes, с. 158).

Також за допомогою дистанційного повторення передано негативну емоцію ненависті. Читач чітко розуміє, що саме в той момент Луїза відчувала ненависть до своєї сестри через непорозуміння між ними з приводу цінності грошей в їхній родині.

Емоційний негативний стан ненависті дуже яскраво репрезентований в романі за допомогою лайливих слів:

***Fuck you, Will Traynor. Fuck you. I wish I’d never taken this stupid job. I wish I’d never met you.**’ I burst into tears, ran up the beach and back to my hotel room, away from him (Jojo Moyes, с. 318).*

Негативним вербально-частотним граматичним способом вираження емоцій у творі є пауза, яка справедлива для усного мовлення, проте в письмовій мові виражається за допомогою тире або крапки:

“He lifted his arm a couple of inches – the maximum he could manage.” “Oh Jesus, what the –? Come here, Clark” (Jojo Moyes, с. 242).

Виходячи з контексту, тире замінює вульгаризм, який досить експресивно репрезентував би емоційний стан персонажів на вербальному рівні. А вигук *“Oh Jesus”* посилює емоційне забарвлення усього висловлювання.

Черговий негативний стан середнього рівня емоції - це гнів. Даний емоційний стан часто виникає у відповідь на образу чи зневагу.

У наведеному прикладі гнів виражається комплексно. Лексика емоцій – лексема *rage* – прямо свідчить про негативну емоцію люті, а фізичне – невербальне – прояв цієї емоції у тексті вербалізується словосполученням *to stop my hands from shaking*:

*We descended in silence. I spent most of the short lift journey trying to stop my hands from shaking with **rage** (Jojo Moyes, с. 147).*

Паралельні конструкції є такою конструкцією висловлювання, в якій «окремі частини побудовані однотипно». У цьому паралелізм може виконувати різні функції. Але у виявленому прикладі він покликаний відображати емоцію гніву та злості персонажа:

I was angry with her and angry with Will. Angry with them for letting me engage in a facade. I was angry for all the times I had sat and thought about how to make things better for him, how to make him comfortable, or happy (Jojo Moyes, с. 113).

У наведеному уривку з роману "Me before you", перш за все, привертає увагу прямий лексичний вираз емоції - дієслово *angry*. Крім лексичних засобів, дана негативна емоція виявляється у уривку за допомогою паралельної побудови речень. Триразове повторення лексичної одиниці *angry* вказує на високий рівень люті персонажа від бездіяльності матері інваліда.

Одним із найчастіших граматичних засобів емоцій можна назвати вигук. Вигукова пропозиція, що оформляється спеціальним пунктуаційним знаком (знаком оклику), відразу вказує на емоційний стан людини, навіть якщо контекст пропозиції, на перший погляд, нейтральний. Наприклад:

"Will Traynor!" she scolds. "You must have some time when you can switch off" happy (Jojo Moyes, с. 9).

У наведеному прикладі з досліджуваного художнього твору можна спостерігати комплексне та багаторівневе вираження емоційного стану гніву щодо своєї молодшої людини, яка не вимикає свій мобільний телефон навіть під час романтичної вечери. По-перше, дана емоція виражається за допомогою

оклику, оскільки вигук завжди вказує на наявність тієї чи іншої емоції у висловлюванні людини. По-друге, тут виділяється компонент емоційної лексики – дієслово *scold*.

Висновки до розділу 2

Аналіз лексичних, синтаксичних та граматичних засобів вербальної репрезентації емоцій у романі Джорджо Мойєс «До зустрічі з тобою» продемонстрував, що емоційні стани та емоції є невід'ємним способом показу кожному читачу почуттів та характеру персонажів твору. Це є складним процесом, вивчення якого потребує значних зусиль.

У творі Джорджо Мойєс «До зустрічі з тобою» було виявлено, що для передачі позитивного стану середнього рівня емоції задоволення, у художньому тексті використовувалися емотиви-виразники, а саме такі частини мови, як: іменники, прикметники, дієслова та прислівники. Завдяки епітету *little white rectangles with a lifetime of happy things*, описано бажання отримати утіху, що й допомагає ідентифікувати емоційний стан задоволення. Також за допомогою синтаксичного засобу даний емоційний стан, виражається завдяки окличному реченню, повторенню (для більшого акцентування) та дистанційному повторенню. За допомогою паузи в тексті яскраво зображено зацікавлення в розмові персонажів, та її подальшої розв'язки.

Наступний позитивний стан середнього рівня емоції це інтерес. Лексика емоцій *surprise* прямо вказує на позитивну емоцію приємного подиву та зацікавлення. Також використовується прикметник *interesting*, який підкреслює інтерес до ситуації навколо головної героїні. Синтаксичний засіб повторення використовується для більшого акцентування конкретного емоційного стану. Пауза допомагає яскраво зобразити зацікавлення в розмові між персонажами роману, та її подальшій розв'язці.

Для вираження позитивного емоційного стану вищого рівня щастя використовуються лексичні засоби позитивної семантики, автор передає чітко потрібні емоції: прикметником *happy*, іменником *effort*, які виражають емоційний стан щастя. Вставні конструкції, як інструменти граматичних засобів, представляють собою елементи пропозиції, які «служать для вираження додаткового повідомлення, попутного зауваження, уточнення, пояснення всього

пропозиції в цілому або його частини, теж залучаються для вираження емоційного стану. Емоційним маркером стану щастя в досліджуваному творі, є вставна конструкція *joy of joys*, яка у якості синтаксичного засобу підкреслює позитивну емоцію щастя зазначеного персонажа.

Останній позитивний стан емоцій – захоплення, який часто використовує авторка твору, в лексичних засобах не рідко виступає в ролі дієслів, прикметників та інших членів речення. Для вираження позитивного стану захоплення автор використовує гіперболу. Паралельні синтаксичні конструкції, що представлені простими реченнями з дієсловом на позначення кохання, акцентують позитивний емоційний стан захоплення.

Не рідко репрезентація вербальних негативних емоційних станів у творі Джоджо Мойєс здійснюється, за допомогою емоцій гніву, ненависті, образи та здивування. Всі ці емоції яскраво відображають почуття та емоційні стани персонажів роману в певний конкретний момент.

Негативні емоційні стани представлені емоціями здивування, образи, ненависті та гніву. Всі ці емоції виразно відображають почуття та емоційні стани певний конкретний момент усіх персонажів роману.

Негативний стан середнього рівня емоції здивування автор в романі репрезентує за допомогою сполучення дієслова з прислівником *weirdly*. Також автор твору вдається до використання запитальної конструкції. При цьому емоційне питання викликане не бажанням отримати відповідь, а недовірою та здивуванням до сказаного. Даний емоційний стан репрезентується за допомогою ланцюжків запитальних пропозицій теж. Введення у текст двох еліптичних запитань дозволяє висловити спочатку недовіру персонажа, а потім його прикrostі з приводу поганої погоди. Це виконується за допомогою синтаксичного засобу вставної конструкції.

Наступний негативний стан середнього рівня емоції - образа, виражений дієсловом *rout* з прислівником, який вказує на невдоволення головної героїні,

також застосовується метафора. Підсилення емоції образи відбувається через окличне речення. Граматичні засоби, на відміну від графічних, містять значно більше емоційно-експресивних забарвлень.

Вульгарна, лайлива лексика застосовується Джоджо Мойєс часто для вираження негативного вищого емоційного стану, такого як кривда. Самим частотним вульгаризмом, що виражає емоції в романі «До зустрічі з тобою», є вульгаризм *bloody*, який може використовуватися в якості прикметника зі значенням «проклятий» або прислівники в значенні «чортівськи, дуже».

Ненавість є наступним негативним емоційним станом. Лексичні засоби негативно-оцінної семантики, що належать до вульгаризмів відображають зневажливе ставлення. Також за допомогою дистанційного повторення передано негативну емоцію ненависті. Читач чітко розуміє, що саме в той момент Луїза відчувала ненависть до своєї сестри через непорозуміння між ними з приводу цінності грошей в їхній родині. Негативним вербально-частотним граматичним способом вираження емоцій у творі є пауза, яка справедлива для усного мовлення, проте в письмовій мові виражається за допомогою тире або крапки. Виходячи з контексту, тире замінює вульгаризм, який досить експресивно репрезентував би емоційний стан персонажів на вербальному рівні. А вигук “*Oh Jesus*” посилює емоційне забарвлення усього висловлювання.

Черговий негативний стан середнього рівня емоції - це гнів. Даний емоційний стан часто виникає у відповідь на образу чи зневагу.

У деяких прикладах гнів виражається комплексно. Лексика емоцій – лексема *rage* – прямо свідчить про негативну емоцію люті, а фізичне – невербальне – прояв цієї емоції у тексті вербалізується словосполученням *to stop my hands from shaking*.

Паралельні конструкції є такою конструкцією висловлювання, в якій «окремі частини побудовані однотипно». У цьому паралелізм може виконувати

різні функції. Також він покликаний відображати емоцію гніву та злості персонажа.

У фрагменту з роману "Me before you", перш за все, привертається увага до прямого лексичного виразу емоції - дієслово *angry*. Крім лексичних засобів, дана негативна емоція виявляється у уривку за допомогою паралельної побудови речень. Триразове повторення лексичної одиниці *angry* вказує на високий рівень люті персонажа від бездіяльності матері інваліда.

РОЗДІЛ 3.

ОСОБЛИВОСТІ НЕВЕРБАЛЬНОЇ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ ЕМОЦІЙНИХ СТАНІВ ОСОБИСТОСТІ У РОМАНІ ДЖОДЖО МОЙЄС «ДО ЗУСТРІЧІ З ТОБОЮ»

1.1 Невербальні засоби репрезентації позитивних емоційних станів особистості у романі Джоджо Мойєс «До зустрічі з тобою»

На невербальному рівні репрезентовано такі позитивні емоційні стани як: задоволення, інтерес, щастя та захоплення. Класифікація невербальних засобів спілкування в досліджуваному романі, як правило, охоплює кінесичні (рухи тіла), просторові (організація поведінки та міжособистісної поведінки) та часові характеристики взаємодії [41].

Залучення декількох контактних кінесичних компонентів (обійми, дотики щік) забезпечують поступову інтенсифікацію емоційного стану задоволення:

“I closed my eyes and wrapped my arms around his neck, letting my cheek rest against his, breathing in the citrus smell of his aftershave. I could feel him humming along with the music” (Jojo Moyes, c. 261).

У наведеному прикладі описано ніжність, оскільки, авторка описала тактильний контакт, притаманний закоханим людям досить детально для того, щоб описати враження персонажа Луїза від моменту.

Такий емоційний стан, як інтерес може бути викликаний позитивними чинниками – зацікавленням вродливою жінкою:

*It was the most beautiful thing **I had ever heard** (Jojo Moyes, c. 163).*

За допомогою погляду, людина може передати будь-які емоції. Так і в досліджуваному романі, авторка використовує погляд для емоційного стану інтересу, щоб акцентувати на цьому більше уваги:

*You always impress me with something incomprehensible. **Will looked at the woman with genuine interest.** (Jojo Moyes, c. 72).*

Для номінації невербальної репрезентації позитивної емоції щастя, авторка використовує різнорівневі засоби.

Даний емоційний стан виражається за допомогою невербальних компонентів комунікації та через невербальні засобами, якими є зовнішні прояви

психологічно значущих станів [42]. Як видно з вищенаведеного прикладу, герой твору для опису свого емоційного стану використовує силу голосу *shouted*, а для його інтенсифікації застосовує рухи *clapping my hands, jumping about*:

“It flies!” I shouted clapping my hands and jumping about. “It flies! It flies!” My father was nearly as excited as I was. “It is a beauty,” he said (Jojo Moyes, с. 159).

Стан захоплення репрезентовано кінесичним засобом: поглядом. У наступному прикладі автор використовує гіперболу *looked at his face all night* для вираження Луїзою захоплення зовнішністю Вілла

“I could have looked at his face all night. The way his eyes wrinkled at the corners. That place where his neck met his shoulder” (Jojo Moyes, с. 298).

Зоровий контакт персонажів також стає маркером стану захоплення. Для вираження персонажем захоплення красою очей автор використала епітети *Blue, unfathomable*. Крім того, вжито ідіоматичний вислів *A small cloud of butterflies landed in my stomach*, яке, як відомо, позначає стан закоханості в усіх мовах світу:

“Will’s eyes met mine. Blue, unfathomable. A small cloud of butterflies landed in my stomach” (Jojo Moyes, с. 251).

3.2 Невербальні засоби репрезентації негативних емоційних станів особистості у романі Джоджо Мойєс «До зустрічі з тобою»

Негативні емоційні стани: здивування, образи, ненависті та гніву, допомагають добре відтворити стани та переживання головних та другорядних героїв роману і знаходять своє вираження на невербальному рівні. Засоби невербальної комунікації здійснюють контактну, інформативну, координаційну, емотивну функції та функцію розуміння смислу повідомлення, встановлення зв’язку та функцію впливу. Емотивна функція, приміром, полягає у збудженні потрібних емоційних переживань, тобто обміні емоціями між компаньйонами по спілкуванні та зміні власних переживань та станів.

Емоційний стан здивування в невербальному спілкуванні передається через ряд різних виразів обличчя. Так відкритий рот демонструє неприємний подив героя в той, чи інший момент:

“I think I sat there with my mouth actually hanging open” (Jojo Moyes, с. 16).

Вираз *mouth opening briefly* вказує на раптовий подив який, відчула головна героїня Луїза через запитання молодого чоловіка: “*I blinked, my mouth opening briefly*” (Jojo Moyes, с. 41).

За допомогою кінесичного засобу – погляду широко розкритих очей також репрезентується емоційний стан здивування: “*My sister was wearing a cotton bonnet, as I was, to keep warm. Her face, even in the feeble light of her candle, was leached of colour, her eyes wide with shock*” (Jojo Moyes, с. 361).

У наступному прикладі героїня навпаки звертає увагу на очі свого племінника, який в силу віка завжди виглядав для Луїзи як налякане пташеня. А в наступному прикладі відображується в переносному сенсі поняття розбите серце, що допомагає читачу зрозуміти, що відчуває молода дівчина в момент повного осягнення:

“*Thomas watched me with big, round eyes, and silently handed me half a soggy biscuit.*” (Jojo Moyes, с. 17).

“*His eyes widened. Just for a moment, I thought I had really blown it*” (Jojo Moyes, с. 56):

У цьому прикладі використовується лексема *eyes widened*, це в романі відображає подив Уїлла, через попереднє прохання його компаньйонки, яке як завжди здавалося йому недолугим.

Також в романі добре репрезентовано негативний емоційний стан образи, як ось в наступному прикладі за допомогою виразу обличчя *face completely blank*:

“*During those first two weeks, I got quite good at keeping my face completely blank, and I would turn away and disappear into the other room and just say as little to him as I possibly could*” (Jojo Moyes, с. 50).

Фраза *thinking face*, якою Луїза характеризує обличчя своєї сестри, показує на образі головної героїні, через її не розуміння та дурний вираз обличчя: “*She was thinking. My sister actually has a thinking face*” (Jojo Moyes, с. 125).

Піднявши брову головна героїня демонструє даний емоційний стан, адже Уїлл рідко коли посміхався їй у відповідь:

“She raised her eyebrows at him. ‘Knowledge is power, Will,’ she said.” (Jojo Moyes, с. 286).

У черговому прикладі головна героїня Луїза через силу намагається посміхнутися, це вдається їй вкрай погано, адже емоційний стан образи на Місіс Трейнор була дуже сильною: *“I tried to smile. It seemed like an effort” (Jojo Moyes, с. 36).*

До невербальних засобів також відноситься серцебиття, яке може прискорюватися чи сповільнюватися в залежності від стану емоцій персонажа, як показано в наступному прикладі:

“My heart rate began to rise a little, so that I could hear the blood pumping in my ears.” (Jojo Moyes, с. 239).

Або *“My heart lodged in my throat.” (Jojo Moyes, с. 239).* У цьому прикладі в головної героїні ніби застрягло серце в горлі, тобто дівчина відчувала біль та жалість до Уїлла, який вітався зі своєю колишньою на її ж весіллі.

У наступному прикладі підкреслюється, що персонаж не тільки нервував, а й погано почував себе фізично, що виявлялося у його невербальній дії – у разі нормального самопочуття та внутрішнього спокою людина не сіпається:

“It was a terrible, agonizing noise. I tried not to flinch.” (Jojo Moyes, с. 37).

Емоційний стан ненависті яскраво відтворений в романі за допомогою невербальних засобів.

– *But why didn't tell him to go to hell?! – my voice was full of indignation (Jojo Moyes, с. 285).*

Контекст даної ситуації свідчить про те, що герої мають різні думки про людину, яку вони обговорюють, внаслідок чого головна героїня виражає стан ненависті, який передається невербально за допомогою номінації просодичного компоненту невербальної комунікації.

Черговий емоційний стан гніву, який невербально репрезентований в досліджуваному творі завдяки комунікативній ситуації, яка описує пережиту чоловіком емоцію гніву, яка проявляється на його обличчі. Мімічний компонент невербальної комунікації представлено очима, що сяють від злості:

He came forward to her chair, pale, his eyes were flashed with rage (Jojo Moyes, с. 192).

Також при вираженні негативного емоційного стану гніву переважають просодичні компоненти невербальної комунікації, які відображається ступінь гучності та різкості голосу, описується емоційний стан персонажу:

No, said Mum, and her voice held an unusually steely quality (Jojo Moyes, с. 339).

Висновки до розділу 3

Емотивна функція, зокрема, полягає у збудженні необхідних емоційних переживань, тобто «обміні емоціями» між партнерами по спілкуванні та зміні власних переживань та станів.

У романі Джоджо Мойєс найбільше невербальне комунікативне навантаження посідають жести з участю, голови, очей, плечей та роту. За допомогою таких жестів виражаються різноманітні емоційні стани та емоції.

На невербальному рівні репрезентовано такі позитивні емоційні стани як: задоволення, інтерес, щастя та захоплення. Класифікація невербальних засобів спілкування в досліджуваному романі, як правило, охоплює кінесичні (рухи тіла), просторові (організація поведінки та міжособистісної поведінки) та часові характеристики взаємодії.

Залучення декількох контактних кінесичних компонентів (обійми, дотики щік) забезпечують поступову інтенсифікацію емоційного стану задоволення. У кількох прикладах описано ніжність та втіху, оскільки, авторка часто описує різні тактильні контакти, притаманні закоханим людям.

Такий емоційний стан, як інтерес може бути викликаний позитивними чинниками – зацікавленням вродливою жінкою. За допомогою погляду, людина може демонструвати безліч емоцій. Так і в досліджуваному романі, авторка використовує погляд для емоційного стану інтересу, щоб акцентувати на цьому більше уваги.

Для номінації невербальної репрезентації позитивної емоції щастя, авторка використовує різнорівневі засоби. Даний емоційний стан виражається за допомогою невербальних компонентів комунікації та через невербальні засобами, якими є зовнішні прояви психологічно значущих станів.

Стан захоплення репрезентовано кінесичним засобом: поглядом. У одному з прикладів авторка використовує гіперболу *looked at his face all night* для вираження Луїзою захоплення зовнішністю Вілла.

Зоровий контакт персонажів також стає маркером стану захоплення. Для вираження персонажем захоплення красою очей автор використала епітети *blue*,

unfathomable. Крім того, вжито ідіоматичний вислів *a small cloud of butterflies landed in my stomach*, яке, як відомо, позначає стан закоханості в усіх мовах світу:

Негативні емоційні стани: здивування, образи, ненависті та гніву, допомагають добре відтворити стани та переживання головних та другорядних героїв роману і знаходять своє вираження на невербальному рівні. Засоби невербальної комунікації здійснюють контактну, інформативну, координаційну, емотивну функції та функцію розуміння смислу повідомлення, встановлення зв'язку та функцію впливу. Емотивна функція, приміром, полягає у збудженні потрібних емоційних переживань, тобто обміні емоціями між компаньйонами по спілкуванні та зміні власних переживань та станів.

Емоційний стан здивування в невербальному спілкуванні передається через ряд різних виразів обличчя. Так відкритий рот демонструє неприємний подив героя в той, чи інший момент.

За допомогою кінесичного засобу – погляду широко розкритих очей також репрезентується емоційний стан здивування.

Письменниця використовує лексему *eyes widened*, це в романі відображає подив Уїлла, через попереднє прохання його компаньйонки, яке як завжди здавалося йому недолугим.

Також в романі добре репрезентовано негативний емоційний стан образи за допомогою виразу обличчя *face completely blank*. Фраза *thinking face*, якою Луїза характеризує обличчя своєї сестри, показує на образі головної героїні, через її не розуміння та дурний вираз обличчя.

До невербальних засобів також відноситься серцебиття, яке може прискорюватися чи сповільнюватися в залежності від стану емоцій персонажа.

У наступному прикладі підкреслюється, що персонаж не тільки нервував, а й погано почував себе фізично, що виявлялося у його невербальній дії – у разі нормального самопочуття та внутрішнього спокою людина не сіпається.

Емоційний стан ненависті яскраво відтворений в романі за допомогою невербальних засобів. Контекст певних ситуацій даного емоційного стану свідчить про те, що герої мають різні думки про людину, яку вони обговорюють,

внаслідок чого головна героїня виражає стан ненависті, який передається невербально за допомогою номінації просодичного компоненту невербальної комунікації.

Черговий емоційний стан гніву, який невербально репрезентований в досліджуваному творі завдяки комунікативній ситуації, яка описує пережиту чоловіком емоцію гніву, яка проявляється на його обличчі. Мімічний компонент невербальної комунікації представлено очима, що сяють від злості.

Також при вираженні негативного емоційного стану гніву переважають просодичні компоненти невербальної комунікації, які відображається ступінь гучності та різкості голосу, описується емоційний стан персонажу.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

У сучасних межах мовознавства дослід емотивності не обмежується вивченням ролі різнорівневих мовних засобів (лексичних, синтаксичних, фонетичних, морфологічних одиниць мови) у прояві емоцій.

Аналіз емотивних засобів на всіх рівнях мови наводить науковців на висновок, що мова здатна виявляти індивідуальні та соціальні емоції, а також емоційні стани особистості.

Невербальними засобами вираження емоцій в англійській мові є жести, постави людського тіла, міміка, контакт очима, хода, різноманітні психофізіологічні симптоми. Головною роллю у даному є експресія на обличчі, яка розкриває емоційний стан людини, її переживання та ставлення до оточуючої дійсності. Стосовно психомоторних засобів вираження емоцій (жестів, постав тіла та інші), вони не вважають значення поза вербального висловлюванням, а тому виконують функції супроводу та доповнення. З цього приводу, головні функції всіх невербальних засобів виразності емоцій зводяться до: повторення того, що вербально сказано; обмін частини вербального повідомлення невербальним засобом; доповнення або уточнення вербально оформленого повідомлення через невербальне; протиріччя/заперечення вербального твердження невербальним способом; наголошення на певних словах.

Концептуалізація емоційного стану художнього персонажа визначає структурування емоційних станів. В основі емоційних станів, продемонстрованих в романі, лежить оцінка, опредметнена письменником як онтологічна властивість людини, яка не спроможна не оцінювати навколишню дійсність і не відображати уявлення культури про характерні явища, які стоять за словом. Роман «До зустрічі з тобою» не прагне мудрувати складну сюжетну лінію. Всупереч, немало людей справедливо завважають, що сумна та трагічна кінцівка була зрозуміла практично з самого початку. Незважаючи на взаємне кохання, молодий чоловік все-таки був налаштований на смерть і врешті-решт добровільно розлучився з життям. Така розв'язка цілком в дусі цього героя, проте

багатьох читачів вона розчарувала. Багатьом хотілося б бачити, як Уїлл все-таки знайшов у собі сили жити далі, тим більше, що у нього з'явилася кохана людина.

Емоційні стани дають змогу підбільшувати когнітивний процес та впливати на сам його плин, так і навпаки, тобто зв'язки між станами та когнітивними процесами (сприйняттям, мисленням, пам'яттю, уявою) можна означувати як динамічні і взаємні.

Психічні стани є основними класами психічних явищ, які вивчає наука психологія. Дані стани мають вплив на протікання психічних процесів, а, повторюючись часто, набираючи стійкість, можуть включитися до структури особистості як її специфічна властивість.

Оскільки в будь-якому психічному стані присутні поведінкові, психологічні, фізіологічні компоненти, то в описах темпераменту станів можна зустріти поняття різних наук (загальної психології, медицини, фізіології, психології праці і т. д.), що робить зайві труднощі для дослідників, які займаються цією проблемою. Нині не існує остаточної думки про проблему станів, адже стани індивіда можна аналізувати в двох аспектах. Вони є водночас як зрізами динаміки людини, також і інтегральними реакціями, обумовленими її взаємовідносинами, поведінковими потребами, цілями активності й адаптивності в навколишньому середовищі.

Вербальна репрезентація позитивних емоційних станів художніх персонажів здійснюється, за допомогою лексичних, фонетичних та синтаксичних засобів. З вище названих станів авторка найчастіше використовує емоції задоволення, інтересу, щастя та захоплення.

Обов'язковим компонентом усебічного дослідження художнього тексту є аналіз його лексичного рівня, зокрема лексичних засобів виразності. Роман багатий на такі засоби, тому це надає тексту експресивного характеру.

Аналіз лексичних, синтаксичних та граматичних засобів вербальної репрезентації емоцій у романі Джорджо Мойєс «До зустрічі з тобою» продемонстрував, що емоційні стани та емоції є невід'ємним способом показу

кожному читачу почуттів та характеру персонажів твору. Це є складним процесом, вивчення якого потребує значних зусиль.

У романі Джорджо Мойєс найбільше невербальне комунікативне навантаження посідають жести з участю, голови, очей, плечей та роту. За допомогою таких жестів виражаються різноманітні емоційні стани та емоції.

На невербальному рівні репрезентовано такі позитивні емоційні стани як: задоволення, інтерес, щастя та захоплення. Класифікація невербальних засобів спілкування в досліджуваному романі, як правило, охоплює кінесичні (рухи тіла), просторові (організація поведінки та міжособистісної поведінки) та часові характеристики взаємодії.

Залучення декількох контактних кінесичних компонентів (обійми, дотики щік) забезпечують поступову інтенсифікацію емоційного стану задоволення. У кількох прикладах описано ніжність та втіху, оскільки, авторка часто описує різні тактильні контакти, притаманні закоханим людям.

Негативні емоційні стани: здивування, образи, ненависті та гніву, допомагають добре відтворити стани та переживання головних та другорядних героїв роману і знаходять своє вираження на невербальному рівні. Засоби невербальної комунікації здійснюють контактну, інформативну, координаційну, емотивну функції та функцію розуміння смислу повідомлення, встановлення зв'язку та функцію впливу. Емотивна функція, приміром, полягає у збудженні потрібних емоційних переживань, тобто обміні емоціями між компаньйонами по спілкуванні та зміні власних переживань та станів.

Проведене дослідження показало, що уживання емотивно маркованих елементів у висловлюваннях персонажів творів дозволяє адресанту впливати на адресата й спонукати його до певних освідомлень і дій.

Підсумовуючи, необхідно зазначити, що емоційні стани характеризуються складною і багатоаспектною природою, оскільки мають інтердисциплінарний статус. Часто емоції виникають як реакція на внутрішньо-особистісний конфлікт і відбивають ставлення суб'єкта до складових конфлікту. Емоційний стан,

виникає під впливом емоцій, який пов'язаний з яскравим сплеском, який відображається у діяльності емотивності засобами.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Алешина И. В. Поведение потребителей: учебник. М: Экономистъ, 2006. 525 с.
2. Анохін П. К. Емоції // Психологія емоцій: Тексти. - М., 1984. - С. 173.
3. Ахманова О. С. Лингвостилистика. Теория и метод. М: Изд-во МГУ, 1972. 196 с.
4. Бацевич Ф. С. Комунікативна лінгвістика: підручник. К: Видавничий центр «Академія», 2005. 254 с.
5. Бацевич, Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики: підручник. К: Видавничий центр «Академія», 2004. 344 с.
6. Блумфилд Л. Язык. М: Прогресс, 1968 608 с.
7. Вежбицька А. Язык. Культура. Познания. Москва. 1996. 400 с.
8. Даль В. И. Толковый словарь живого великорусского языка, [Електронний ресурс]. — Режим доступу : [http:// slovardalia.net](http://slovardalia.net)
9. Джемс У. Что такое эмоция? М: Изд-во Моск. университета, 1984. 288 с.
10. Джоджо Мойєс: «Это большое счастье Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://blog.lavkababuin.com/ru/dzhodzho-moj-es-jeto-bolshoe-schaste-imet-vozmozhnost-delat-to-chto-ty-ljubish/>
11. Дзюба І. М. Афект. Енциклопедія сучасної України. К: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2001–2020.
12. До зустрічі з тобою: подібна історія, але з бджолиними колготами [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://bokmal.com.ua/books/do-zustrichi-z-toboyu-2/>
13. Емоції та наше здоров'я. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://nuph.edu.ua/emociji-ta-nashe-zdorovya/>
14. Емоції: види та значення, прояви, механізм виникнення. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://ru.osvita.ua/vnz/reports/biolog/26132/>

15. Емоція (когнітивна лінгвістика) / [Електронний доступ] – Режим доступу:

[https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%95%D0%BC%D0%BE%D1%86%D1%96%D1%8F_\(%D0%BA%D0%BE%D0%B3%D0%BD%D1%96%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%B0_%D0%BB%D1%96%D0%BD%D0%B3%D0%B2%D1%96%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%95%D0%BC%D0%BE%D1%86%D1%96%D1%8F_(%D0%BA%D0%BE%D0%B3%D0%BD%D1%96%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%B0_%D0%BB%D1%96%D0%BD%D0%B3%D0%B2%D1%96%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0))

16. Изард К. Э. Психология эмоций. СПб: Питер, 2008. 460 с.

17. Ионова С. В. Эмотивность текста как лингвистическая проблема: автореф. на соиск. науч. степени канд. филол. наук: спец. 10.02.19 «Общее языкознание, социолінгвістика, психолінгвістика». Волгоград, 1998. 14 с.

18. Калита А. А. Фонетичні засоби актуалізації смислу англійського емоційного висловлювання. К: КДЛУ, 2001. 37 с.

19. Керрол Изард «Психология эмоций». СПб: Питер, 2012. 464 с.

20. Киричука О. В., Роменця В. А. Основы психологии: підручник. К: Либідь, 1999. - 632 с.

21. Киселюк Н. П. Невербальні компоненти комунікації. Луцьк: Вежа, 2006. 15–18 с.

22. Левитов Н. Д. О психических состояниях человека. М: Просвещение, 1964. 344 с.

23. Мац І. І. Різновиди емоцій та способи їх вербалізації (на матеріалі англійської мови) / І. І. Мац [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://eprints.zu.edu.ua/3511/1/03miiesv.pdf>

24. Мейе, А. Введение в сравнительное изучение индоевропейских языков. М: Эдиториал, 2014. 1-512 с.

25. Мещеряков Б. Г., Зинченко В. П. Большой психологический словарь. М: Прайм-Еврознак, 2003. 672 с.

26. Пекрун Р. Емоційні розлади. СПб: Питер. 2002. 1312 с.

27. Платонов К. К. Стислий словник системи психологічних понять /К. К. Платонов М.: Высш. Шк., 1984. – 174 с.

28. Позитивні та негативні емоції / Copyright © 2021/ [Електронний доступ] – Режим доступу: <https://uk.nsp-ie.org/emociones-positivas-y-negativas-definicion-y-lista-46c4b2-2a82a4>
29. Прохорова А. О. Практикум по психологии состояний: учебное пособие. 2004.
30. Психические состояния / Сост. и общая ред. Л.В. Куликова. - СПб: Питер. 2000. 512 с.
31. Реан А. А., Бордовская Н. В., Розум С. И. Психология и педагогика. [Електронний доступ] - Режим доступе: <http://http://www.psyho.ru/library/books/rean-a-abordovskaya-n-vrozum-s-i-psixologiya-i-pedagogika>
32. Ребера А. Ненависть. Оксфордский толковый словарь по психологии, 2002.
33. Рейнвальд Н. И. Психология личности. М: Изд-во УДН, 1987. 200 с.
34. Рубинштейн С. Л. Емоції. Психологія емоцій. М: Изд-во Моск. университета, 1984. 288 с.
35. Сакиева Р. С. Эмоциональный план текста: художественный текст. Красноярск, 1987. 9 - 25 с.
36. Селіванова, О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: підручник. Полтава: Довкілля, 2008. 712 с.
37. Слинько І. І. Синтаксис сучасної української мови: проблемні питання: навч. Посібник. Кобилянська. К: Вища шк., 1994. 670 с.
38. Словник літературознавчих термінів [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.ukrlib.com.ua/encycl/slovnyk/index.php?let=6>
39. Степанов О. М. Основы психологии і педагогіки. 2006 р.
40. Столяренко, Л. Д. Основы психологии. Ростов-на-Дону: Феникс, 2000. 672 с.
41. Філімонова О. Е. Емоціологія текста. Аналіз репрезентації емоцій в науковому тексті: навчальний посібник. СПб: Престо, 2007. 225 с.

42. Форми переживання емоцій та почуттів [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://studopedia.su/16_151459_formi-perezhivannya-emotsiy-ta-pochuttiv.html
43. Шаховский В. И. Когнитивные ресурсы эмоциональной языковой личности. Языковая личность: проблемы когниции и коммуникации. Волгоград, 2001. –11-16 с.
44. Шаховский В. И. О лингвистике эмоций. Волгоград: Перемена, 1995. – С. 3-15.
45. Що таке настрої і яким воно буває? [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://uaeu.top/nauka/shcho-take-nastr-j-yakim-vono-buvae.html>
46. Що таке щастя. Як його досягти? Новгород-Волинський медичний фаховий коледж. 2014 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://nvmk.org.ua/233-scho-take-schastya-yak-yogo-dosyagti.html>
47. Экман П. Психология эмоций. Я знаю, что ты чувствуешь. СПб: Питер, 2010. 334 с.
48. Aitchison J. Cognitive clouds and semantic shadows. Language and Communication. Oxford, 1985. 69-93 p.
49. Birdwhistell, R. L. Introduction to Kinesics: An Annotation System for Analysis of Body Motion and Gesture. Washington, DC: Department of State, Foreign Service Institute. 1952.
50. Brown D. Angels and Demons: novel. London: Corgi Books, 2001. 620 p.
51. Danes F. Cognition and Emotion in Discourse Interaction: A Preliminary-Survey of the Field. Berlin, 1987. 272-291 p.
52. Edmondson W. Affect and Language Development. Tubungen: Niemeier, 1992. p. 32.
53. Hall E.T. The Silent Language. — Fawcett, 1968.
54. Heller A. A. Theory of Emotions. Assen, 1979. 147 p.
55. Kerbrat-Orecchioni C. La connotation. Lyon, 1977. 7-23 p.

56. Sapir E. Language: An introduction to the study of speech. E. Sapir: N. Y., 1994. 56-61 p.

57. Volek B. Emotive Signs in Language and Semantic Functioning of Derived Nouns in Russian. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 1987. 270 p.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. «До зустрічі з тобою» Джоджо Мойєс 2012 р. [Електронний ресурс].
— Режим доступу: <https://www.readingsanctuary.com/read-online/me-before-you-pdf-downloads>

МЕТОДИЧНИЙ ДОДАТОК

Комплекс вправ для спеціального курсу з навчальної дисципліни «Лінгвістика»

Цей комплекс вправ розроблений для студентів філологічних факультетів та спеціальностей, пов'язаних з вивченням репрезентації емоцій в англомовних творах. Весь комплекс вправ розроблений згідно з темою наукового дослідження «Вербальна та невербальна репрезентація емоційних станів особистості у романі Джорджо Мойєс «До зустрічі з тобою»». Подані приклади вправ спрямовані на те, щоб навчити студентів 3 курсу ідентифікувати вербальні та невербальні засоби репрезентації позитивних та негативних станів особистості. Крім того, подані вправи сприяють розвитку лексичних та граматичних навичок.

Усі вправи ґрунтуються на матеріалі роману британської письменниці Джорджо Мойєс «До зустрічі з тобою». Даний комплекс вправ рекомендовано до використання при вивченні тем «Когнітивна лінгвістика», «Лінгвістика емоцій», «Психологічний стан», «Емотіологія».

Task 1. Find out what emotional state is verbalized in the passages.

Мета: Ознайомлення студентів з різновидами позитивних та негативних емоційних станів вербальними засобами через реалізацію їх в тексті.

Режим роботи: самостійна робота.

Час виконання: 3-5 хв.

1. *“He stands there, enjoying the brief flashback, rubbing the water from his hair with a towel”*

- A) sorrow;
- B) enjoy;
- C) anger;

2. *“And there, finally, joy of joys, were the lads in striped polo shirt's”*

- A) happy;
- B) disappointment;
- C) fear;

3. *“It all seemed weirdly unrelated to Will”*

- A) anger;
- B) happy;
- C) surprise;

4. *“Terrible. Raining cats and dogs.” Will stops. “Really? Not weather for the bike?”*

- A) sorrow;
- B) surprise;
- C) disappointment;

Task 2. Find out what emotional state is verbalized in the passages.

Мета: Ознайомлення студентів з різновидами позитивних та негативних емоційних станів невербальними засобами через реалізацію їх в тексті.

Режим роботи: самостійна робота.

Час виконання: 3-5 хв.

1. *“I closed my eyes and wrapped my arms around his neck, letting my cheek rest against his, breathing in the citrus smell of his aftershave. I could feel him humming along with the music”*

- A) sorrow;
- B) satisfaction;
- C) interest;

2. *“My sister was wearing a cotton bonnet, as I was, to keep warm. Her face, even in the feeble light of her candle, was leached of colour, her eyes wide with shock”*

- A) surprise;
- B) anger;
- C) enjoy;

3. *“I could have looked at his face all night. The way his eyes wrinkled at the corners. That place where his neck met his shoulder”*

- A) anger;
- B) resentment;
- C) admiration;

4. *– But why didn’t tell him to go to hell?! – my voice was full of indignation.*

- A) hate;
- B) satisfaction;
- C) resentment;

Task 3. Find out which definition corresponds to each of the emotional states.

Мета: Навчити студентів характеризувати позитивні та негативні емоційні стани.

Режим роботи: самостійна робота.

Час виконання: 5 хв.

1) Satisfaction	is one of the defining motives of learning and promotes the acquisition of knowledge, skills and abilities
2) Hate	appears when a person's needs or expectations have not been met
3) Interest	emotional state that arises from feelings of love and affection
4) Anger	negatively colored state that reflects rejection, disgust and hostility to the object of hatred
5) Resentment	it is a state of complete consolation over life; demonstration of the joy of communicating with family and friends; success, good luck
6) Happiness	depicts the humiliation of honor and dignity of the individual

Task 4. Find out the means (lexical, grammatical, syntactic) by which emotion is verbally expressed in the text.

Мета: Навчити студентів розрізняти засоби, якими виражені різні емоційні стани персонажів.

Режим роботи: самостійна робота.

Час виконання: 5 хв.

1. *“He stands there, enjoying the brief flashback, rubbing the water from his hair with a towel”*

- A) lexical mean;
- B) grammatical mean;

C) syntactic mean;

2. *“The pout again. “I feel like there’s always a third person vying for your attention.”*

A) syntactic mean;

B) grammatical mean;

C) lexical mean;

3. *“Do pretty much anything to make you happy”*

A) lexical mean;

B) syntactic mean;

C) grammatical mean;

4. *“Just piss off, Treen. Okay? Just piss off and leave me alone”*

A) grammatical mean;

B) lexical grammatical mean;

C) syntactic mean;

Task 5. Find out which part of speech indicates a negative emotional state in the text.

Мета: Навчити студентів розпізнавати лексичні засоби, якими виражені негативні емоційні стани персонажів.

Режим роботи: самостійна робота.

Час виконання: 5-7 хв.

1. *We descended in silence. I spent most of the short lift journey trying to stop my hands from shaking with rage”*

A) noun;

B) adjective;

C) adverb;

D) verb;

2. *“Will Traynor!” she scolds.*

A) noun;

B) adjective;

C) adverb;

D) verb;

3. *“It all seemed weirdly unrelated to Will”*

A) noun;

B) adjective;

C) adverb;

D) verb;

4. *“The pout again. I feel like there’s always a third person vying for your attention”*

A) noun;

B) adjective;

C) adverb;

D) verb;

Task 6. Based on the novel by Jojo Moyes, was created a film of the same name. Find out what emotional state the character conveys at a certain point in the film.

Мета: Навчити студентів розпізнавати очно емоції людини.

Режим роботи: самостійна робота.

Час виконання: 7 хв.

1.

A) surprise;

B) admiration;

C) enjoy;

2.

A) admiration;

B) surprise;

C) resentment;

3.

A) surprise;

B) admiration;

C) enjoy;

4.

A) resentment;

B) happiness;

C) hate;

Task 7. Simulate a dialogue where two people discuss summer vacation, but one of the opponents does not agree to any proposals and insists only on his plan. Describe all the positive and negative emotions that people will experience in this situation.

Мета: Навчити студентів моделювати різні ситуації та навчитися правильно розпізнавати всі емоції, які є присутні в той момент.

Режим роботи: групова робота.

Час виконання: 10-15 хв.

SUMMARY

An integral component of communication is language, because it acts as a means of transmitting certain information. Communication can be verbal and nonverbal. Every day a person talks to many others, using both options. With the help of words, everyone can ask anything, express their opinion, agree, argue, etc. Language helps a person to share knowledge, make acquaintances, establish contacts, etc. But this is accompanied by nonverbal communication, which, according to many psychologists, should be given special attention. This variant of communication includes: posture, facial expressions, intonation, gestures, gaze, etc.

The opposition of nonverbal communication to verbal communication follows from their structural difference in terms of emotion transmission. If in written language there is one channel of information, ie the text itself, then in oral speech there are two channels: information that is directly contained in the spoken words and information that the listener receives in addition to words that accompanies speech and to some extent related to in words.

The **topic** of the research is verbal and nonverbal representation of personality emotional states in the novel “Me before you” by Jojo Moyes.

The aim of this work is to establish and characterize the system of verbal and nonverbal means of expression of emotional states of personality in the novel by Jojo Moyes “Me before you”.

To achieve this main, the following **tasks** were formulated:

1. To substantiate the theoretical foundations of the study of verbal and nonverbal means of expressing emotional states of personality in the novel by Jojo Moyes "See you".
2. Classify the emotional states of personality in the novel by Jojo Moyes "See you".

3. Identify and characterize the system of verbal means of representation of positive and negative emotional states of personality in the novel by Jojo Moyes "See you"

4. Identify and characterize the system of nonverbal means of representation of positive and negative emotional states of personality in the novel by Jojo Moyes "Me before you".

The **object** of the research is expression of emotional states of personality in the novel by Jojo Moyes "Me before you".

The **subject** of the research is features of verbal and nonverbal representation of positive and negative emotional states of personality in the novel by Jojo Moyes "Me before you".

The following **methods** are determined by the purpose and objectives; at work the method of interpretive-textual analysis is used, which allows highlight the necessary fragments of communication situations of the characters; contextual-interpretive method, which consists in determining exceptional meaning of phrases or words to denote emotions and emotional states; the method of parsing allowed to determine features of emotional representation at the syntactic level; lexical method semantic analysis revealed features of verbal representation emotional states; the method of system-functional analysis that was possible to provide research on the peculiarities of the functioning of nonverbal communication tools, research techniques were also used linguistic observation, classification and systematization of data.

The **theoretical value** of this study is is that expands and deepens scientific knowledge of semantic and pragmatic features of verbal and nonverbal means of representation emotional states of the characters in the modern English-language novel.

The **practical value** of the master's thesis lies in its ability to apply the results and provisions in training courses in lexicology, theoretical grammar, pragmalinguistics. The ordered empirical material indicated in the paper can be used

for further research on the features of the representation of emotionality in English discourse.

The **results** of the work were published at the V All-Ukrainian Scientific Internet Conference "Dialogue of Languages and Cultures in the Modern Educational Process" (November 12, 2021). Also on the basis of the Faculty of Foreign and Slavic Philology of Sumy State Pedagogical University. AS Makarenko published an article in the collection "Current issues of philology and methodology"

In the **first chapter** «Theoretical principles of the study of verbal and non-verbal representation of emotional states of personality in the novel by Jojo Moyes "Me Before You"» the main forms of communicative interaction differ in the ways of formulating and transmitting information in the process of communication. Verbal communication means the use of speech directly (in its oral or written form), that is, information is presented using words. This form of communication is characteristic exclusively for people.

Non-verbal communication and communication tools perform informative, contact, coordination, emotional functions, the function of understanding the meaning of the message, establishing communication and the function of influence. The emotional function, in particular, is to arouse the necessary emotional experiences, to wit "exchange of emotions" between communication partners and change their own experiences and states.

In recent years, emotions and their means of expression have been subjected to the most comprehensive research and are the focus of many scientists. Initially, emotions were the subject of study of separate sciences: psychology, philosophy, linguistics. At the junction of these sciences, such interdisciplinary fields as anthropological linguistics, psycholinguistics, neurolinguistics, cognitive linguistics, communicative linguistics, and comparative linguistics have emerged, which allow us to look at the problem of emotions in a new way.

The relationship between language and emotion can be viewed from two perspectives. First, in a broad sense. It is usually assumed that people express their own emotions, and that “emotionality” gains its own influence by influencing the communicative situation in various ways. Secondly, emotions can be expressed outside the language in terms of suprasegmentally and prosodic features, as well as in terms of linguistic (lexical and syntactic) forms. From this point of view, language and emotion are two simultaneously used parallel systems, and their connection exists in the fact that one system (emotions) affects the performance of the other (language).

Emotions are one of the main aspects of human life. Emotions permeate a person's life, accompany any of his activities, being the most important side of existence. Accompanying almost any manifestation of the body's activity, emotions reflect in the form of experiences the significance of phenomena and situations, states of the body and serve as one of the main mechanisms of internal regulation of mental activity and behavior aimed at satisfying the actual needs of the individual.

Emotional state and emotional attitude can be represented in language by various means, both direct nomination (fear, love, anger) and direct expression (exclamations, invective vocabulary, etc.) and description (posture, features of speech and voice, gaze, movement and other). If we proceed from the definition of emotionality from the concept of a situation representing the emotional state of the subject, we must recognize that there are various means of representation of emotional state and relationships in different communication conditions and depending on the intentions of the speaker.

In the **second chapter** «Features of verbal representation of emotional states of personality in the novel by Jojo Moyes "Me Before You"» the several classifications of emotional states are according to different criteria.

1. According to the strength and stability of emotions are divided into two groups: situational and stable, in each there are emotional states of different levels of intensity (strength).

2. According to the sign of emotions are divided into positive, negative and ambivalent. Positive emotions are associated with meeting the needs of the individual, negative - with dissatisfaction; Ambivalent emotions reflect a dual attitude to the objects of satisfaction of needs.

3. According to the modality (quality) of emotions, the main types of peculiar emotional states are distinguished, which play different roles in the regulation of human activity and communication.

Given the above emotional states, the novel "Me before you" was a list of positive and negative states.

Positive states are a positive assessment of a phenomenon or object (joy, love, admiration, etc.). They determine the dilation of blood vessels, increase the intensity of energy metabolism, body temperature, mental and physical performance. Thus, they encourage a person to work and achieve a useful result.

Positive states are represented in the novel by a state of admiration, happiness, interest and satisfaction.

Negative states occur when there is a lack of information, failures of people. Negative emotions are the opposite of positive ones. However, they also stimulate human activity, directing it to overcome obstacles.

Negative states are represented in the novel by such states as anger, resentment, surprise and hatred.

Verbal representation of positive and negative emotional states of artistic characters is carried out using lexical, grammatical and syntactic means.

An obligatory component of a comprehensive study of an artistic text is the analysis of its lexical level, in particular lexical means of expression. The novel is rich in such means, so it gives the text an expressive character.

For example, such an emotional state as pleasure, represented by the verb enjoy.

In the following example, thanks to the lexical means represented by the noun satisfaction, the desire to receive pleasure is described, which helps to identify the emotional state of satisfaction.

The next positive state of the middle level of emotion is interest.

The next negative state of the middle level of emotion is the insult expressed by the verb pout with an adverb, which indicates the dissatisfaction of the main character.

Hatred is the next negative emotional state. Lexical means of negative-evaluation semantics related to vulgarisms reflect contempt.

Inserted constructions, as tools of grammatical means, are elements of the sentence, which "serve to express an additional message, accompanying remarks, clarifications, explanations of the whole sentence or part of it" are also involved to express the emotional state.

And here the grammatical means is shown as an interrogative construction in an example the average condition of a positive emotion of pleasure is shown by means of chains of interrogative sentences.

Grammatical means, in contrast to graphic, contain much more emotionally expressive colors.

Vulgar, abusive vocabulary is often used by Jojo Moyes to express a negative higher emotional state, such as anger. The most frequent vulgarism that expresses emotions in the novel "Me before you" is bloody vulgarism, which can be used as an adjective meaning "cursed" or adverbs meaning "damn, very".

Parallel syntactic constructions, represented by simple sentences with a verb to denote love, accentuate the positive emotional state of admiration.

The strengthening of the emotion of resentment occurs through an exclamatory sentence.

In the following example, the emotional state is expressed using the token *wuss*, which by its syntactic labeling is jargon, reflecting the following meanings: "weak, dull, smeared, mummy, rag."

In the **third chapter** «Features of non-verbal representation of emotional states of personality in the novel by Jojo Moyes "Me Before You"» the non-verbal level, such positive emotional states as: admiration, happiness, interest and satisfaction are also represented.

The classification of nonverbal means of communication in the studied novel, as a rule, covers kinesic (body movements), spatial (organization of behavior and interpersonal behavior) and temporal characteristics of interaction. To nominate a non-verbal representation of a positive emotion of happiness, the author uses multilevel tools.

The state of admiration is represented by a kinesic means: the gaze.

The eye contact of the characters also becomes a marker of the state of admiration. To express the character's admiration for the beauty of the eyes, the author used the epithets *Blue*, *unfathomable*. In addition, the idiomatic expression *A small cloud of butterflies landed in my stomach* is used, which is known to indicate the state of love in all languages of the world.

Involvement of several contact kinesic components (hugs, touches of cheeks) provide gradual intensification of an emotional state of pleasure.

Negative emotional states, anger, hatred, resentment and surprise help to well reproduce the states and experiences of the main and secondary characters of the novel and find their expression on a non-verbal level.

The emotional state of surprise in nonverbal communication is conveyed through a number of different facial expressions. So open mouth shows the unpleasant surprise of the hero at one time or another.

Also in the novel the negative emotional state of the image is well represented, as in the following example with the help of facial expression face completely blank.

Non-verbal means also include the heartbeat, which can be accelerated or slowed down depending on the state of emotions of the character, as shown in the following example.

After researching the emotions in Jojo Moyes' novel "Me before you", it turned out that they are all represented in a verbal and non-verbal way. Also, these emotions are divided into positive and negative emotional states. Negative states are represented to a greater extent in the novel, in particular: hatred, anger, resentment and surprise. Among the positive states are happiness, admiration, interest and satisfaction.

Thus, the results of the study suggest that the verbal means of expressing emotions in Jojo Moyes' novel "Me before you" differ depending on the language level of the study. Thus, at the lexical-semantic level they are adjectives, nouns, verbs, adverbs and exclamations; at the syntactic level - models of syntactic constructions, etc. Therefore, further research of verbalization of emotions in modern English-language artistic discourse at each speech level and on the basis of other modern English-language works is promising.